

KULTÚRA

ROČNÍK XXV. – č. 7

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

6. APRÍLA 2022

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Snímka: Teodor Krížka

Žijeme v období, ktorému ťažko môžeme dať prívlastok, že je to doba rozumu. Los Caprichos (Rozmar) je súborom osemdesiatich výtláčkov umeleckej grafiky španielskeho maliara Francisca Goyu. Boli uverejnené v roku 1799. Prostredníctvom nich chcel poukázať na neschopnosť vtedajšej vládnúcej triedy. Nadčasovosť jeho pohľadu je obdivuhodná. Stretol sa čas s časom a my sa nestačíme diviť kam „evolučne“ rozumovo spejeme.

V konfliktových a hraničných situáciách akoby sa racionálne uvažovanie strácalo a nastupuje iracionálne zhodnocovanie situácií aj u politických reprezentantov, od ktorých sa „rozumovosť“ priam žiada. Platón kedysi povedal, že vládnuť by mali tí najmúdrejší. V súčasnom plošnom politickom dianí, ktoré sa už pretransformovalo do regulárneho vojnového stavu, vytvoreného frontovou líniou Rusko - Ukrajina, sa zdá, že rozum

a rozumnosť si vybrali náhradné voľno. Pravdu ma škótsky filozof David Hume, ktorý vo svojom diele Traktát o ľudskej prirodzenosti išiel tak ďaleko, že spochybnil rozum. Pre tento civilizačný priestor charakteristické. Jeho doba je známa aj ako „vek satiry“. Satira je vtipná kritika negatívnych javov v politickom živote. Teraz sme však dospeli k niečomu oveľa zlovestnejšiemu. To, čo sa v súčasnosti odohráva však rozhodne má od satiry ďaleko. Toto „ročné obdobie“ s pokojným svedomím môžeme pomenovať aj ako „obdobie drámy a tragédie“, v ktorom dominanciu a nadvládu nad rozumom prevzala iracionalita ruka v ruke s hlúposťou. Rakúsky spisovateľ, filozof Robert Musil napísal po-

zoruhodnú esej O hlúposti (1937), v ktorej rozlišoval medzi dvoma formami hlúposti. Prvú nazval čestnou hlúposťou a charakterizoval ju nedostatočnými kognitívnymi schopnosťami a druhú oveľa horšiu pomenoval inteligentnou hlúposťou. Kým prvá vyplýva z nedostatočného chápania, tá druhá z obmedzeného

IVAN BINDAS

usudzovania v konkrétnych situáciách. (Múdrosť a Hlúposť, I. Ruisel, 2018). Pri tomto type hlúposti nemôžeme hovoriť o nedostatku inteligencie, ale skôr o odmietaní pochopiť súvislosti, ktoré nie sú zakomponované v individuálnom programe inteligentne hlúpeho jedinca.

Správanie sa riadi skôr vášňou v prospech svojho individuálneho rozhodnutia a zväzkom negatívnych pocitov voči tým druhým. Ináč môžeme hovoriť aj o morálnej hluchote, ktorá sprevádza tento typ „inteligencie“.

Spánok rozumu plodí Monštrá je názov jednej zo spomínaných grafík Francisca Goyu. Kto tým monštrum je, na to si môže nájsť odpoveď každý sám za seba. Určite je z čoho a koho si vyberať. Adeptov a kandidátov na súčasnej politickej scéne, samozrejme, teraz mám skôr na myslí tu svetovú zaznamenávame, že rozum a racionalita sa stala nedostatkovým artiklom je viacej. A tak sme sa stali svedkami toho čo, kedysi napísal český maliar a spisovateľ Josef

Čapek, že dejiny nie sú len dejinami pokroku, veľkých činov a veľkých ľudí, ale aj ľudskej hlúposti. V priamych záberoch z vojnou postihnutých miest však táto hlúposť pôsobí oveľa tragickejšie než citované riadky.

Anglicky filozof Thomas Hobbes, mechanistický materialista, ponúka inú verziu rozumu. „Rozum pre neho znamená čisto počítačovú kalkulačnú schopnosť“. Na rozdiel od kameňa, ktorý bezmyslienkovite padá k zemi, či zvieraťa, ktoré sa správa živočišne (často sa od neho Homo sapiens nelíši), človek si dokáže vykalukovať čo je pre neho najvýhodnejšie a tomuto prispôbiť scenár svojho individuálneho správania, do ktorého však zatiahne nútene či nenútene aj ďalších. Počet „kalkulačných“ politikov a sprevádzajúcich podporných tieňov je pomerne vysoký.

(Pokračovanie na 2. strane)

Dvadsiaty piaty rok sa usilujem vytvárať priestor pre každého, kto to so Slovenskom naozaj myslí dobre. V tejto chvíli ani neviem presne, koľko čísel Kultúry za to štvrtstoročie vyšlo. Bude to niečo medzi číslami 550-600. Keby sme to previedli do knižných vydání, bola by to celá národná knižnica.

Nie s každým článkom som vnútorne súhlasil. Ale spoliehal som sa na predpoklad, že Kultúru si kupujú rozhladení a inteligentní čitatelia. Predstava akéhosi ideologického pracoviska mi je na kilometre vzdialená. Vážim si ozaj každý názor, ktorý je výsledkom vnútorného zápasu o našu národnú budúcnosť. Budúcnosť, samozrej-

k Západu, ale najmä k pobaltským republikám a k Poľsku, predovšetkým však k Ukrajine. Všimol som si, že obsahom diskusií o týchto krajinách bolo obviňovanie z nacizmu a rusfóbie. Ako som už v minulosti uviedol, prišiel som na to, že celý diskurz o vnútornej a zahraničnej politike sa ocitol v réžii tajných služieb.

Pochopil som, že ide o kolosálny podvod na túžbach národov. Že nijako nejde o konflikt hodnôt, ale o vojnu psychopatických sklonov jedného malého človeka, ktorý zatúžil byť jednotkou svetových dejín. Odvtedy som očakával okamih, kedy sa to prevalí na celý svet. A stalo sa. Útok proti suverén-

Šoky

TEODOR KRIŽKA

me, neexistuje v akomsi vákuu. Je to kontinuita minulosti a prítomnosti. Navyše, nijaký národ nežije na ostrove ani za akýmsi múrom. Národ musí do seba vstrebávať všetko, čo je všeľudské, inak sa sám odsudzuje na zaostávanie a pomalú smrť. Ono všeľudské prechádza rozličnými fázami, niekedy je na vzostupe, inokedy sa dostáva do krízy. Ako národ sme povinní vnímať ho kriticky, aj keď sa mu nemôžeme v skutočnosti vzoprieť, lebo aj vzostupy a krízy nás jednoducho nesú ako oceán orechovú škrupinku.

V tomto kontexte som vnímal aj súčasnú krízu západnej civilizácie, poznamenananej deformovaným vnímaním ľudskej slobody. Ako mnohí iní aj ja som sa obzeral po alternatívach, po rovnováhe. Chcel som veriť, že v duchu klasického kultúrneho odkazu môže byť Rusko akousi alternatívou, pripomenutím, ba i varovným výkrikom.

V tomto bode nikomu nič nevyčítam.

Ibaže pred mnohými rokmi, krátko po ruskej okupácii Krymu a najmä po rozpútaní trvalého konfliktu na Donbase, som si začal klásť otázky. S otázkami nastúpila aj povinnosť hľadať odpovede. A k odpovediam sa dá dospieť iba sústavným hľadaním a porovnávaním informácií.

Aj ja som bol náchylný veriť, že dnešné Rusko nemá nič spoločné so Sovietskym zväzom, hoci je jeho právnym nástupcom. Kým som si nevšimol, že z verejného priestoru sa pomaly začala vytrácať pravda o zločinoch bolševického režimu a o zákulisí moci v Kremli. Z obrazoviek začali miznúť pamätníci tých udalostí, diskusie sa začali premieňať na obhajobu tyranie, až vyústili do jej apológie. Postupne štátne televízie ovládla nenávisť

nemu štátu - Ukrajine sa stal hrádzou, za ktorú nijaký zdravo mysliaci človek nemôže cúvnuť.

Práve preto zostávam v šoku zo zlyhania tzv. národných síl. Píšem takzvaných, lebo tvrdošijné obhajoba ruskej agresie nemá nijaké ospravedlnenie. Neospravedlní ju ani tragédia konfliktu na Donbase, ktorý rozpútal dôstojník KGB Strelkov, občianskym menom Girkin, a obeť ktorej ruská propaganda a jej stúpenci u nás pripisujú Ukrajine.

Netreba veľa predstavivosti, aby človek pochopil, že nejde iba o vojnu s Ukrajinou. Ide o vojnu s celým civilizovaným svetom. Šialenec, ktorý ju rozpútal, sa stal obeťou vlastnej nevzdelenosti, keď sa nechal obklopiť ideológmi imperiálneho ruského šovinizmu. Tak napr. Medinskij, bývalý minister kultúry RF, dnes hlavný vyjednávač s Ukrajinou, insitný historik, tvrdí, že Rusi majú oproti iným národom o jeden chromozóm navyše. Zdravo mysliaci prezident by takéhoto mysliteľa poslal okamžite kade ľahšie. Ale nie, tieto bludy naopak prijíma, podobne ako bludy Kanašenkova, hovorca ministra obrany, ktorý tvrdí, že USA vyvinuli také vírusy, ktoré sú schopné zabíjať na etnickom princípe. Otázka stojí, ako také vírusy rozlíšia Rusa od Ukrajince, keď sám Putin sústavne tvrdí, že nijakého ukrajinského národa niet...

Smutný je pohľad na tzv. slovenskú vlasteneckú opozíciu, ktorú, zdá sa, spája jediné - obhajoba ruskej agresivity. Je napísané, že Boh obracia múdrosť mudrcov na hlúposť hlupákov. Viem, že pretečie ešte mnoho vody v Dunaji, kým to naozajstným vlastencom dôjde. Som pripravený znášať dovtedy urážky a nactiutľhane.

Boh žehnaj Slovensku!

Hľadá sa rozum

(Pokračovanie z 1. strany)

Hlavná postava Dostojevského románu Zločin a trest, Raskolnikov, rozdelil ľudí na dva kategórie: prvá kategória ľudí sú solidní, konzervatívni, poslušní. Tá druhá kategória, sú ľudia, ktorí porušujú zákon, sú boritelia, majú k tomu sklony a schopnosti. Búrajú existujúce vraj v mene lepšieho. „Ak taký človek potrebuje pre svoju ideu prekročiť cez mŕtvolu, cez krv, myslím, že si môže vo svojom vnútri podľa svedomia dať povolenie prekročiť cez krv“ (F. M. Dostojevskij, Zločin a trest, s. 223-224). Toľko slova hlavného hrdinu. Aké pravdivé a výstižné pre prebiehajúci konflikt Rusko-Ukrajina. Kto sa ocitol v roli Raskolnikova, snáď netreba pripomínať. Aby sme boli objektívni, tých Raskolnikov bolo v nedávnej histórii niekoľko. Nemusíme chodiť s džbánom po vodu, stačí sa pozrieť nedávnej histórii do očí: Irak, Líbya a ďalší. Aj v týchto prípadoch sa rozum u iných Raskolnikova „sevrkol“ na moc.

„Vôľa k moci“ je v Nietzscheho filozofii ústredným pojmom. Predstavuje princíp, ktorý existuje v celej prírode, nevynímajúc ani individuum. Je to „ONO“ vlastné JA, čo

prekračuje či vynecháva rozum, nerešpektuje hranice toho druhého a prostredníctvom nej sa snaží stať „pánom zeme“. „Vôľa nie je totožná so životom. Život je otvorený chaosu a treba mu dať smer a cieľ, „ako píše v diele Vôľa k moci Nietzsche. (Myslenie západnej civilizácie, 1998). A tak sa mnohí „majitelia moci“ rozhodnú dať chaotickému dianiu a „neživotu“ ktorý vidia okolo seba smer a taký cieľ aký si stanovia. Aký im vyhovuje a pre ktorý sa rozhodnú. Poznačiť proces diania znakom svojho mocenského bytia to je najvyššou formou moci a „múdrosti“ tých Mocných. Rozum sa v takýchto prípadoch stáva len sekundantom, pri prijímaní ich rozhodnutí a konaní. Často ani to nie. Straty sa nerátajú ráta sa len splnený cieľ. Ak budeme o ľudskom správaní uvažovať v intenciách vôle k moci tak si môžeme uvedomiť, že tento princíp sa uplatňuje v mnohých oblastiach a v politickom segmente obzvlášť intenzívne. Vôľa bez rozumu však tiež nie je bohvieakou výhrou.

Múdrosť je pravdepodobne v rôznych kultúrach chápaná rôzne, preto sa môžeme stretávať s rozhodnutiami, ktorým mnohí nerozumieme. Rôzne je chápaná aj osobnosťami, ktoré

nesú istú civilizačnú zodpovednosť za stav a vývoj ľudstva. Spoločným atribútom múdrych ľudí je snaha byť empaticky k iným, mali by byť chápaví a otvorení zmenám. Malo by ísť o osobnosti, ktoré nepodľahnú narcizmu a dokážu si uvedomiť svoje limity. Morálna a mravná senzitivita patria tiež k atribútom charakterizujúcim múdrosť. Valec individuálneho, neomylného Ega bol prítomný v minulosti a je prítomný aj teraz. Fenomén vlastnej neomylnosti a prívlastnenie si „individuálnej pravdy“ čoraz častejšie strčia múdrosť a rozum u Mocných do deravého vrečka.

Marx prevzal značnú časť Heglových princípov do svojej filozofickej koncepcie, len niektoré z jeho pojmov pomenoval ináč. Napríklad dejiny „rozumu“ alebo „ducha“ sa v jeho koncepcii stali dejinami „triednych bojov“. Tento posledný konflikt, ktorého sme svedkami je zrkadlením tohto výroku, len v oveľa dramatickejšom a tragickejšom vydaní. Nejde o triedy, ide o uchovanie civilizácie a ide o to, aby sme sa v budúcnosti neocitli v prázdne, v ktorom len s údivom a sporadicky budeme môcť konštatovať Ecce homo. Pre budúcnosť preto bude dobre, ak sa stratený Rozum nájde. IVAN BINDAS

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Pôvodný text s týmto názvom, ktorý vznikol niekedy v roku 2006, som chcel vydať ako bibliofilii s originálnymi grafikami na ručnom papieri – pred každou kapitolkou mal byť jeden grafický list od kvalitného slovenského umelca, prípadne ešte jeden na úvod. Po bibliofilii, ktorá by bola v náklade asi 200 kusov (viac sa prakticky nedá, ak by tam boli napríklad lepty), by sa to potom mohlo vydať ako reprint už vo väčšom náklade. Keďže to je predsa len trochu drahšia záležitosť, skúšal som štastie u veľkých sponzorov, no nepochodil som. Nakoniec vieme, že po nastúpení Dzurindu sa väčšina peňazí zo Slovenska „odplavila“ zo slovenských rúk preč, takže nebolo to až také jednoduché. Nechytala sa ani Matica. Medzitým dvaja z tých umelcov, čo mi prisľúbili spoluprácu a na ktorých mi veľmi záležalo, Andrej Rudavský a Stano Dusik, už zomreli.

Tento text je taký filozoficko-poetický pokus o popis slovenskej duše a zároveň hold tomuto voľakedy noblesnému národu, ktorý všetci gniavia do nebytia. Jeden čas koloval po internete, teraz sa s ním (po minimálnych úpravách) chcem podeliť s čitateľmi Kultúry.

Autor

Je načase, aby sme konečne vyšli z tieňa, ktorý nám „nezištne“ zaobstarali naši susedia, veľmi často aj s našou pomocou, a predstavili sa. Nie hulvátskym pokrikom, pred ktorým sa zatvára okno, ani mdlým a stíšeným hlasom, ktorý je neustále v strehu za novým smerom vetra. Predstaviť sa treba plným menom a zvučným hlasom. Aby bolo vidno, že sa nemáme za čo hanbiť a že sme tu. Ešte to prirodzene potvrdí, kým budeme všetci slobodní a sebestační. Chce to ešte trochu práce a trpezlivosti. Nikdy nie je ľahké vystrábiť sa z domyselne pripravovanej, no zároveň živočišne nenávisnej genocídy, akú muselo prežiť Slovensko koncom XIX. a takmer celé XX. storočie. Ale sluhov a mankurtov ubúda každým dňom. Zároveň sa chceme priznať, že aj my chceme pracovať na budúcnosti Európy.

Nielen naši susedia majú nečisté svedomie. Vykyňovanie a genocída sa ťahne celými európskymi dejinami ako nečistá niť krvavočervenej farby. My však chceme nadviazať na inú Európu. Na tú, ktorej Gréci dali múdrosť, Rimania poriadok, Kelti obrazotvornosť, Germáni štýl a Slovania – štvrtý rozmer. Na Európu kresťanskú, kde hlavným príkazom je láska k bližnému a pokora otázky. Naš zvláštny prínos by mohol byť aj ten, že jej pripomenieme Xenofónovo sedliactvo, matku všetkých aristokratií. A úprimnosť dedičana, čo je len malebný pendant čestného slova aristokrata.

Na svet sme neprišli včera a nechystáme sa z neho zajtra odísť. Aj preto sa neponáhľame. Naš dych síce nevyvráti žiadny strom, no zato je pokojný a dlhý. Naš prínos, nech je akýkoľvek, bude primeraný našim silám a schopnostiam. No Európa budúcnosti musí niesť aj naše meno a naše gény.

Takže – kto sme?

UMELCI

1. Predovšetkým – sme umelci. Len umelci môžu byť zakladateľmi, keď všetky roztrieštené

živly a sily, ktoré sa nedajú premôcť, uvádzajú do harmónie a výrazu. Ako umelci sa radujeme z hudby veselej aj smutnej, z čistých vôní, kultivovaných chutí a z prirodzených farieb, z ktorých spoluvytvárame náš každodenný život. Chuť drobnej nezrelej višne vieme rovnako vychutnať ako do úsmevu rozkrojený melón. Preto sme aj vlastenci. Veríme, že každý národ má svojskú chuť a zafarbenie, ktorými skrášľuje a obohacuje svetadiely. Nie sme však fanatici, pretože na rozdiel od umeleckého zanietenia srdca, fanatizmus mozgu len roztrasie

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

Slobodní Slováci

Neznámi Európania so starým rodokmeňom

ruku a skalí zrak, ktorý umelec potrebuje na vzdávanie holdu zázračnosti života. Ani rasisti, pretože rasizmus umenšuje človeka na ten najnižší, biologický menovateľ. Pred jestvujúcimi rozdielmi však nezatvárame oči, pretože umelec vníma všetky odtiene. Sme proti každému pozitívizmu, ekonomickému aj vedeckému, milujeme svoje predsudky, pretože majú hlboké a čarovne rozvetvené korene. Nechceme byť ani nervózne sa obzerajúci nomádi, ani bezdomovci s vyhasnutými očami – trpkou nežná láska k domovine nám otvára tie perspektívy, ktorými dýcha umelec.

2. Na samom počiatku bolo slovo, logos. Všetok logos má svoje usporiadanie od Stvoriteľa, každé slovo má svoju farbu, ktorú mu Stvoriteľ dal skrz národy. Ako umelci a zároveň filozofi, milujeme svoj dôležitý nástroj – svoju reč. Jazyk je tvár a svedectvo národa. Človek prehovára, keď odpovedá reči, v ktorej je zakotvený. Každá reč je remeselníckym stolom na zvládnutie každodenných úloh a zároveň chrámom, kam prinášame výsledky našej práce. Vedia to aj naši úhlavní nepriatelia a preto dodnes chytrácky podkopávajú používanie slovenčiny na každom kroku.

3. Keďže sme umelci, sme dôverčivo úprimní – milujeme nadpozemský presah a koríme sa pred zázračným. Preto sme kresťania. Jedného z našich veľkých učiteľov, Nietzscheho, sme na jeho výslovné želanie opustili, aby sme našli seba. Predovšetkým, sme katolíci – gestom, rozmarom a radosťou, aj keď nemusíme byť všetci katolíckimi krstom. Nie podozrenie z hriechu a strach, ale láska a povznesenie tvorí podstatu našej etiky cnosti. A spolu s Klementom Alexandrijským hovoríme o dvoch starých zákonoch kresťanstva – o hebrejskom písme a o gréckej filozofii. Temné a nadzemské dunenie Jehovovho hnevu podané delikátnou stredomorskou filozofiou. Ako kresťania prenášame to, čo jatrilo obrazotvornosť a umožňovalo transcendentné prežívanie už

od pohanských čias. Náboženstvo je vďačnosť. Milujeme umelecky stvorené obrady, keď ľudská každodennosť sa stavia narovne najväčším umeleckým počinom. Človek sa pokorne otvára súcnu, povznáša sa a aspoň na chvíľu sa život stáva sviatkom, aby v nás potom táto radosť doznievala aj pri najťažšej práci. Aj naše umenie je tu hlavne na to, aby sme čo najvznešenejšie vyjadřili vďaku a aby sme sviatky povzniesli do najvyšších umeleckých sfér. Veď načo by nám bolo umenie, keby sme nemali sviatky? Ladislav

cieľov má všetky mysliteľné prostriedky a páky. Našou typickou chybou romantických umelcov, za ktorú sa ale veľmi nehanbíme, je, že aj keď politizujeme, politizujeme pre umenie a radosť a nikdy nerobíme umenie pre politiku. Umenie, kultúra je to pole, na ktorom prirodzene rastú naše základy politickej moci.

6. Aj keď umelci nebývajú najpraktickejší, vyšší vkus od nás chce aj konkrétne činy. Napríklad, aby sme si konečne vydobyli aspoň jednu noviny či časopis, kde nesmrdia

Aristokraciu nemôžu ustanovovať ľudia nižší ako ona sama, žiadni sluhovia a ani cudzinci – tí ustanovujú iba satrapov. Sme za udržanie starej gréckej miery polis vo všetkých proporciách. Dost' bolo pomýlených bolševických teórií o našom vrodennom plebejstve. Také niečo mohlo skrsnúť len v hlavách majstrov pokroku, ktorí boli už len krôčik od toho, že rozkazovali vetru, dažďu... Skúste však rozkázať mlieku, aby nemalo smotanu. Ladislav Hanus naopak vraví o vnútornej vznešenosti a šľachtickosti

všetky slová od titulkov až po tiráž. Aby sme sa aspoň občas mohli vykúpať v pár čistých slovách, aby sme sa mohli medzi sebou rozprávať aj na diaľku, nielen po malých skupinkách. Stále musíme mať na pamäti, že už starí kolonizátori domorodcom vždy ako prvé zobrali - tamtamy.

7. Pripájam pár slov, ktoré najviac smrdia umelcom:

politická korektnosť
multikulturalizmus
kominterná
gender
xenofóbia
antirasizmus

a ak ste si ešte doteraz nepchali nos, tak teraz určite:

antifa

8. Na doplnkové čítanie uvádzam obľúbenú jedenástku umelcov:

Herakleitos
Johanes Duns Scotus
Jules Barbey D'Aurevilly
Samuel T. Coleridge
Charles Baudelaire
Gilbert Keith Chesterton
Ezra Pound
Jorge Luis Borges
Gottfried Benn
Kurt Vonnegut
Valentín Beniak

ARISTOKRATI

1. Aj preto, že sme aristokrati, sme Slováci. Len sluha nemá vlastnú farbu, jeho livrej vždy nosí pánove farby. My svoju farbu hrdlo priznávame. Stáť na strane slabého a ponížovaného Slovenska je vecou cti každého poriadneho chlapa. Sme dokonca pyšní na to, že veľký hráč s osudmi nám tak dôveruje, že nám dal do rúk také slabé karty. Aspoň môžeme ukázať svoje schopnosti a chuť do hry.

2. Tí, čo stoja prirodzene vpredu, sa musia vždy sami ustanoviť za aristokraciu – nielen aristokraciu ducha, ale za aristokraciu s celou váhou svojho zástoja v spoločnosti. Najmä v zlomových obdobiach, keď stará aristokracia je rozprášená nepriateľom, alebo zdegenerovala.

slovenského ľudu. Nepoznáť krajší a harmonickejší prípad, ako keď sa vydarí slovenský aristokrat. Pretože ozajstný aristokrat vzniká pod dlhým a tvrdým tlakom.

3. Aristokrat sa nikdy neznižuje k tomu, aby zaprel svojich predkov. Naši otcovia a dedovia v dobrej viere vzdorovali osudu tak, ako im to ich skromné možnosti dovolili. Budeme radi, ak aspoň sčasti dokážeme nadviazať na ich úsilie a na ich noblesu. Svojim spôsobom sme im vďační aj za ich chyby, aby my sme sa ich už mohli vyvarovať. Ozajstný šľachtic si ctí tradíciu, svoje korene a nezakladá po každých prehánkach nový rodokmeň. Ani rodinné portréty svojich predkov nezvesí zo steny len preto, že sa nepáčia krivozrakému susedovi.

4. Aristokrat si váži sám seba a zároveň uznáva prirodzenú dôstojnosť každého človeka. Žiadne abstraktné „ľudské práva“. Tie si každý musí vybojovať sám – každý deň a na svoju mieru. Vznešené slovo sloboda sa nedá špekulantsky povrchne vytrhnúť zo svojich spoločenských kontextov, ontických aj logických. S Coleridgeom vravíme, že ľudí treba vážiť, nie rátať. Až vtedy je možná spravodlivosť. Aj sloboda má svoju cenu len v spravodlivosti. Uznávame prirodzenú nerovnosť ľudí. Aristokrat však vie, že aj on je len funkcia obce, aj keď tá najvyššia, a cíti prirodzenú zodpovednosť aj za tých najposlednejších. Je solidárny so všetkými, čo sa nevzdali svojej ľudskej dôstojnosti. Až s nimi tvorí celok a telos obce.

5. Peňazomenci nemajú radi dôstojnosť, pretože tá sa na rozdiel od abstraktných práv nedá nijako prakticky merať. Navyše smrdí im kadidlom. Lahkomyselné narábanie s dôstojnosťou je typickým znakom ľudí, ktorí ju sami nemajú a tak ani nevedia, načo by im bola. Naším ideálom nie sú ani tony spotrebného tovaru, ani milióny ľudí premenené na spotrebný tovar. Proti individuálnemu egoizmu kupčikov staviame rodinnú a národnú hrdosť. Zbohatlík, sediaci na žochoch peňazí v zabariká-

a skepticky. Preto Panna Mária dovolila Lucii, aby vyjaviła dve časti fatimského tajomstva. Biskup z Leiriju požiadala, aby mu tento dôležitý odkaz odovzdala písomne a on sa postará, aby sa dostal do rúk Svätého Otca i na verejnosť. Lucia tak urobila v auguste 1941 a vtedy bol už pápežom Pius XII.

Odkaz, ktorý odovzdal biskup da Silva Svätému Otcovi, je lepšie známy pod názvom „fatimské tajomstvo“. Jeho druhá časť sa vzťahuje na Rusko.

Biskup José da Silva odovzdal toto tajomstvo Povi XII. a on bol prvý pápež, ktorý zasvätil Rusko Panne Márii. Nevykonal to v tom rozsahu, ako to na želanie fatimských zjavení predložila sestra Lucia. Zasvätil totiž Nepoškvrnenému Srdcu celý svet, čo určite zahrňovalo aj Rusko. A urobil to iba on sám, t. j. bez spoluúčasti ostatných biskupov sveta. Stalo sa tak 31. októbra 1942. Rusko neuviedol explicitne, spomenul ho iba obrazne, alegoricky.

Toto zasvätenie nespĺňalo všetky požiadavky Panny Márie, ale v určitom zmysle zmiernilo Boží hnev. Vieme to z listu odoslaného Luciu biskupom Španielska v lete 1943, v ktorom sa uvádza: „Za tento akt zasvätenia, ktorý Svätý Otec urobil, Pán Ježiš sľubuje, že vojna sa zakrátko skončí. Ale pretože zasvätenie nebolo úplné, obrátenie Ruska sa oddiali. Ak biskupi Španielska nebudú dbať na Božie napomenutia, Rusko sa opäť stane bičom, ktorým Boh bude trestať svet.“

O desať rokov neskoršie – 7. júla 1952 – Pius XII. zasvätil Nepoškvrnenému Srdcu národy Ruska vo forme apoštolského listu *Sacro vergente anno*. List bol adresovaný národom Ruska („*Carrisimis Rusia e populis*“). Mariánski ctitelia a viacerí teológovia vrele privítali tento čin Svätého Otca, ale súčasne poznamenali, že ho nepokladajú za formálny akt zasvätenia. Hovorilo sa v ňom:

„Tak ako sme pred niekoľkými rokmi zasvätili celý svet Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie, tak teraz osobitným spôsobom zasväcujeme všetky národy Ruska tomu istému Nepoškvrnenému Srdcu.“

Ďalší akt zasvätenia Ruska Nepoškvrnenému Srdcu vykonal 21. novembra 1964 pápež Pavol VI. Zasvätenie sa konalo počas zasadania Druhého vatikánskeho koncilu a za prítomnosti úctyhodného počtu biskupov celého sveta.

Nová fáza zasvätenia prichádza s pontifikátom Jána Pavla II., ktorý vošiel do dejín ako výsostne mariánsky pápež a ktorého biskupské motto bolo *Totus Tuus – Celý Tvoj*, t. j. celou svojou bytosťou oddaný Panne Márii.

V úsilí Jána Pavla II. o zasvätenie Ruska zohral významnú úlohu slovenský biskup v emigrácii Pavol M. Hnilica. V jednom rozhovore s autorom tohto príspevku biskup Hnilica spomína: „Natrvalo mi ostáva v pamäti môj prvý rozhovor so Svätým Otcom Jánom Pavlom II., krátko po jeho zvolení za pápeža v roku 1978. Povedal som mu: „Svätý Otče, ja som presvedčený, že Pán Boh si Vás vybral na Petrov stolec preto, aby ste ako Vašu prvú úlohu spolu s ostatnými biskupmi vykonal akt zasvätenia Ruska Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Ak sa tak nestane, Váš pontifikát nebude úplný.“ A on mi odpovedal: „Pavol, keď získaš biskupov, ja som ochotný urobiť to aj

zajtra.“ Treba totiž poznamenať aj to, že proti aktu zasvätenia bola ešte stále veľká opozícia; kúria a viacerí teológovia i kardináli mali výhrady, námietky a rozličné – niekedy až čudné – výhovorky. Raz som cestoval s kardinálom Ratzingerom v lietadle. Sedeli sme vedľa seba asi 3-4 hodiny. Podrobne sme sa rozprávali o historickom zasvätení, ktoré sa odohralo 24. a 25. marca 1984. Pri tejto príležitosti sa mi kardinál zdôveril: „Neviete si predstaviť, koľko úsilia ma stále prebojovať (použil výraz: *durchboxen*) slovo zasvätenie, lebo mnohí teológovia boli proti tomu.“

Spomínané zasvätenie 24. a 25. marca 1984 spĺňa v najplnšej miere formálne požiadavky fatimskej výzvy. Konalo sa 25. marca v Ríme, ale deň predtým – 24. marca 1984 – biskup Pavol Hnilica vykonal akt zasvätenia v Moskve, v Kremli,

v chráme Nanebovzatia Panny Márie. História tohto odvážneho a posvätného dobrodružstva vyrozprával biskup Hnilica vo svojej knihe rozhovorov *Fatimské posolstvo a Božie milosrdenstvo* (vyšla v Bratislave vo vydavateľstve Smaragd v roku 2005, s. 105 – 166) a je vhodné, užitočné a dôstojné, aby sme si ho pripomenuli.

Biskupovi sa pri jeho vysviacke pridružuje diecéza, ktorá sa mu v Božom mene odovzdáva do správy. Keďže biskupov je spravidla viacej než diecéz, novovysvätený biskup symbolicky dostáva správu niektorej z diecéz, ktoré už medzičasom – násilím alebo prirodzeným vývojom – zanikli. Takito biskupi sa označujú ako „titulárni“ biskupi. Biskupovi Hnilicovi pri jeho tajnej vysviacke v januári 1951 jeho svätiteľ, rožňavský biskup Robert Pobožný, povedal:

„Tvoja diecéza sa bude rozprestierať od Berlína cez Moskvu až po Peking.“

V tomto duchu sa Pavol Hnilica vždy pokladal za biskupa umlčanej Cirkvi, Cirkvi pod útlakom komunistickej nadvlády. A preto keď pápež Ján Pavol II. vyzval biskupov, aby sa spolu s ním aj oni podieľali na akte zasvätenia Ruska v svojich diecézach, rozhodol sa, že on toto zasvätenie vykoná v srdci komunistického impéria, v Moskve. So svojim plánom sa zdôveril len niektorým blízkym osobám.

Pre toto nebezpečné podujatie vzal so sebou svojho osobného tajomníka Lea Maasburga, ktorého len krátko predtým vysvätil za kňaza vo Fatime a ktorý skôr než sa stal kňazom, pracoval v rakúskych diplomatických službách. Plán bol

relatívne jednoduchý: cestovať ako turista z Indie do Európy sovietskou leteckou linkou, s krátkou štvordňovou zastávkou v Moskve. Transitné sovietske vízum na pobyt v SSSR v dňoch 20. – 25. marca, dostali bez ťažkostí.

Ich cesta sa začala v Bangkoku v stredu ráno 21. marca. Odtiaľ odleteli do Bombaja popoludní toho istého dňa. Po dvojhodinovej zastávke pokračovali v ceste do Moskvy, kam prileteli 22. marca o 4. hod. ráno. Po krátkom odpočinku si v ten deň ešte stihli prezrieť pamätne miesta a budovy v Moskve. Nasledujúci deň navštívili slávny pravoslávny kláštor v Zagorsku (dnes Sergejev Posad) a na prehliadku Kremľa si ponechali sobotu 24. marca.

Leo Maasburg sa medzitým spojil

FRANTIŠEK VNUK

Zasvätenie Ruska Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie

so svojou kolegyňou Máriou N., ktorá pracovala ako úradníčka-tlmočníčka na nemeckom veľvyslanectve v Moskve a ktorá bola v ten deň ich spoločníčkou a sprievodkyňou. Biskup Hnilica takto opisuje svoje dojmy z udalosti tohto pamätného marcového rána:

„Stále som nemohol tomu uveriť, že stojím v Kremli. Uvedomoval som si však význam toho dňa. Bol to deň zasvätenia celého sveta, ale najmä Ruska, Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Toto zasvätenie vykonal Svätý Otec v Ríme a ostatní biskupi vo svojich diecézach. Aj ja ako biskup som sa chcel aktívne zúčastniť na tomto zasvätení a vykonať ho v Moskve, v centre „mojej diecézy“.

Ako prvý krok v Kremli som sa rozhodol prečítať modlitbu zasvätenia v Kostole sv. Michala. V aktovke som mal stránku z vatikánskeho denníka *Osservatore Romano*, na ktorej bola uverejnená modlitba zasvätenia, tak ako ju zložil sám Svätý Otec. Použil som však malú kamufláž: patričnú stránku z *Osservatore Romano* a omšové texty som vložil do ruských komunistických novín *Pravda*, takže každý, kto si ma všimol, mal dojem, že čítam moskovský komunistický denník. S denníkom pred sebou som sa postavil pred oltár sv. Michala a pokojne som odriekal túto prekrásnu, zasväcujúcu modlitbu:

„Pod tvoju ochranu sa utiekame, Svätá Božia Rodička!

Keď vyslovujeme slová tejto antífóny, ktorú sa Kristova Cirkev modlí od stáročí, stojíme tu dnes pred tebou, Matka, v jubilejnom roku nášho vykúpenia.

(Pokračovanie na 10. strane)

(Pokračovanie z minulého čísla)

MYTIE LUNY

Výsledky prvých volieb v ČSR ohromili. Celá republika vrátane Slovenska stala sa červenou. Najsilnejšou stranou v republike sa stala sociálno-demokratická strana. Buday a Šrámek očakávali, že ľudské hlasy na Slovensku presiahnu 60%, no za ľudovú stranu nehlasovalo ani 25%. Ľudáci sa utešovali tým, že oproti desiatim mandátom, ktoré mali v RNZ spolu s českým poslancom Dr. Aloisom Kolískom, vzrástli predsa na dvanásť, a agráристи (slovenskí), ktorí mali v RNZ 32 mandátov, na dvanásť klesli... No s takým nevýrazným počtom zástupcov v NZ nedalo sa presvedčivo bojovať za autonómiu Slovenska. Hoci tak nemuselo byť, nedalo sa čeliť argumentu, že väčšina slovenských voličov, hlasujúc za sociálno-demokratickú stranu, vyslovila sa aj proti autonómii.

Na Kysuciach sa nám to mohlo javiť aj inak. Hoci aj tu v mnohých obciach získali socialisti väčšinu, celooblastný výsledok bol pre SES nadpolovičný, ba boli aj obce, ktoré si vyslúžili za vernosť bielu zástavu, neo-dovzdajúc ani hlas inej ako

a 10 maďarských poslancov.

Procesia nenašských príkorí tiahla naším životom od spolužitia so spojencom, s ktorým sme práve len prehrali voľby. Ponajprv sa mal voliť prezident. Vôbec to nebolo treba, ale práve preto, že mal Masaryk právo zostať prezidentom i bez ďalšej voľby, zažiadalo sa mu neveľmi riskovať a skúsiť, či by popri Čechoch a Slovákoch nezískal aj dáky hlas Nemca alebo Maďara na protiváhu ich neúčasti pri tvorbe Ústavy v RNZ. Po pranierovaní maďarón-stvom SES hrozilo obvinenie z nepriamej podpory kandidáta nemeckej menšiny neuznávajúcej Československú republiku, keby odovzdala prázdne lístky. Sotvakto by len uvažoval konzultovať to s

jej podčiarknutím: My na Slovensko prideme! avizoval dr. Šrámek pri rozchode ľudovsko-ľudáckeho klubu.

A naozaj prišli ešte aj títo. Už predtým podchytili zopár ctižiadostivých jednotlivcov z radov duchovných i laikov. Na čele ľudovej strany na Slovensku sa objavil Dr. Mičura s národné ľahostajnými kňazmi. Našli sa i traja-štyria prepreatoví Slováci ako Andrej Cvinček, Tomáš Ružička a K. A. Medvecký. Vysokomyseľnosti mali dosť na odmietanie politiky Andreja Hlinku, sami však v týchto tragických časoch, keď sa veľmi žiadalo, aby sa vzdelaný Slovák bil za slovenskú vec, nič nevykonali a hlavne v pravde našej veci sa poddali.

Ako stranický tlačový orgán

chovanec olomouckej teológie azda i pôvodom tým smerom afileovaný bol v kraji najhorlivejším prívržencom a kortešom ľudovej strany. Pre osobné skríženie našich ciest v ňom vidím vlastivnú príučku a vzor tejto poslednej odnože renegátstva. Jeho mravné rozmery dokladá nasledovná epizóda potvrdená belanským farárom Rudolfom Kundom zo susedstva. Vo Varíne bol starostom obce občan Salát, prívrženec sociálno-demokratickej strany. V jednom čísle Našich hlasov sa objavil článok urážlivo napádajúci starostu Saláta. Obsah článku Saláta roztrpčil a dožadoval sa satisfakcie. I keď sociálny demokrat, ale katolík, obrátil sa o pomoc na pána kaplána. Prosil ho, aby napísal za neho

ani nezačal rečniť a už letela tribúna do Váhu a rečník s hanbou odtiahol z Ružomberka.

Zbierať klásky - čiže zachytiť do ľudovej strany tých katolíckych voličov, čo nesúhlasia s autonomistickým programom SES - bolo šrámkovským od-varom českých bôľhojov na priotrávenie slovenského ducha. Slováci vedeli, že je to nôž do chrbta slovenského katolicizmu. Viacerí poprední katolícki predstavitelia aj v českých krajoch Šrámkove manévry na Slovensku karhali. Napr. Dr. Rudolf Horský, rím. kat. farár v Šárke pri Prahe, v časopise Čech - že mluví o národu československém je politický klam a švindl. Pri slovenskom autonomizme verne stál podpisovateľ

KOLOMAN HORNIŠ

Moje pamäti

ľudovej strane. Rozpráva sa tragikomický príbeh starého hornovadičovského notára Bízu vyslaného za komisára do obce Paži-tie. Bíza podľa zvyku odvolil prvý. Keď po skončení hlasovania sa lístky vyberali a kládli na kôpku, rástla stále jediná kôpka pre ľudovú stranu.

Bíza napokon stípol pochopiť, že sa dostal do bielej obce a jeho vlastná voľba za SES vyjde najavo. Trúchľivo sa vliekol so zápisnicou na Okresný úrad v Kysuckom Novom Meste a o pár týždňov do penzie.

Najsilnejšou stranou sa stala sociálno demokratická so 74 poslancami, agráristi dostali - Česi a Slováci spolu - 40 mandátov, ľudáci a Ľudáci spolu 33. Nový bol vstup Nemcov a Maďarov do Národného zhromaždenia. Kým v RNZ nemali zástupcov, po voľbách bolo v Národnom zhromaždení 72 nemeckých

naším spojencom. Apaticky sa namie-talo, že v druhom kole by bol zvolený i bez našich hlasov. Slovom, mali sme sa sami pokoriť na spálenisku bojiska s porušovateľom dohôd. Proti priro-dzenému odporu šlo o neobhájiteľný postup a bežný stúpenec strany ho odmie-tal.

Uvediem ešte samostatne, ako sa prirodzenou energiou Hlinku oživila autonomistická sila programu SES a mohutne rástla. Tým praskal umelý obal pochybného bratstva s lidovcami, ktorí sa od akejsi autonómie na ochranu slovenského svojrázu vycibрили na odmietačov všetkých autonómii. Tu sa spojok skončil a vznikol samostatný klub Slovenskej ľudovej strany; vyhrážku pozbavenia odštiepencov mandátu odvrátil precedens predchádzajúceho odštie-penia sa komunistov od soc.demokratov. Spolok, čo zlučoval iba slabosť, pri rozpade pohrozil ešte

založili ľudovú politiku a neskôršie v Ži-line kra-jový časopis Naše hlasy. Svoj šuchot mávajú nastrčené a vydržiava-né, odcudzené noviny. Ľudovej politike sa komusi podarilo podhodit', že do piešťanských kúpeľov prišiel na liečenie s početnou suitou maharadža Chúpol ed Aručak. Lahko nájdete, v čom bol blaf. Podobne publikovali, že v Brezne sa skydol zvon, o čom tam nič nechyrovali.

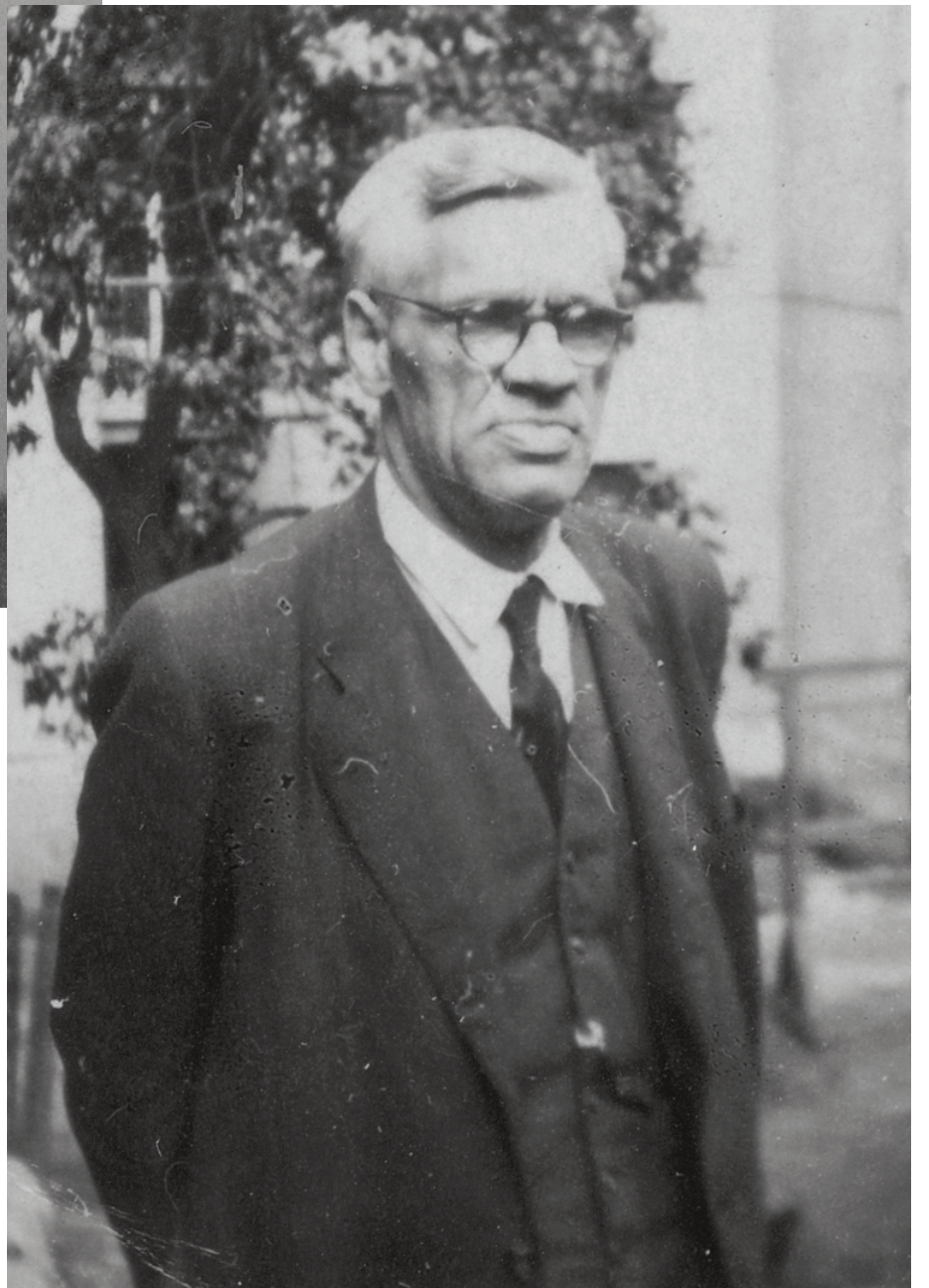
Usilovným prispievateľom do žilinských Našich hlasov bol Dr. Andrej Paldan, v tom čase kaplán vo Varíne, neskôršie pôsobiaci v našom meste. Od-

obranu, keďže sám sa necíti na to dosť skolený. Kaplán vyhovel a v replike povyvralac všetky obvinenia a urážky proti Salátovi. Pointa? Paldan sa Kundovi monďenne pochvastal, že bol už autorom prvého článku.

Akoby z posvätej zábrany ľudová strana rešpektovala doménu Andreja Hlinku a v Ružomberku a okolí sa nevyskytovali ich agitatori - popri rešpekte, pravda, ešte skôr zo strachu z obyčajného fiaska. A predsa sa našiel ktosi, kto sa opovážil siať kúkoľ i v Ružomberku. Nebol to nik iný ako Dr. Paldan. V jednu nedeľu chcel usporiadať zhromaždenie ľudovej strany na si-hoti pri Váhu. Ešte

Pittsburghskej dohody a predseda Združenia českých katolíkov v Amerike, kapitán československých amerických légii Hynek Dostál. Autonomizmus neodsudzoval ani pražský arcibiskup Dr. Kordač. Tu ide o hlbšie, čerstvej vody nepreskú-mané žriedlo.

Nemenej i mimo konfesie stačilo však vždy poznanie a charakter a cesta autentickej slovenskej politiky sa nemusela vinúť cestami exkomunikovaných. Výrazný je napríklad prípad Karla Perglera, signatára Pittsburghskej dohody a Masarykovho tajomníka v tom čase, prvého vyslanca ČSR vo Washingtone a potom v Tokiu: Pittsburghská do-

hoda nie je falzum – výrok z čestného expozé 22.1.1930 na pôde NZ v priamej konfrontácii s úbohým Masarykovou platformou vraj právnej neexistencie Slovenskej ligy v čase podpisu* a podobne ho stála post poslanca NZ. A ako? Tak, že sa zistilo, že nie je občanom ČSR. Stačilo o občianstvo požiadať a na mandát počkať do ďalších volieb, ale urazený Pergler, z najzaslúžilejších o svoj štát, sa vrátil do Ameriky na univerzitu, kde mal miesto profesora. – A tak to hlbšie žriedlo bude možno i širšie dnes i zajtra.

[*V Amerike od r.1890 existoval svetský Národný Slovenský Spolok a od r.1891 Prvá Slovenská katolícka jednota ako dve najväčšie z dvanástich slovenských amerických spolkov spolu s 212 241 členmi r.1920. Pod vplyvom Černovej na Prvom Slovenskom Kongrese v Cleavelande 26.5.1907 sa všetky spojili do Slovenskej ligy.]

Osobne som toto štádium odprvoti vášnivo odmietal - intuíciami, z fak-tov, aj sociologicky. Chápal som robotníka, nezamestnaného alebo pracujúceho za 14-16 Kčs denne, ak bol socialistom alebo komunistom. Lidovská garnitúra na Slovensku, už intuitívne nemožná, však sociologicky poznala len tieto vrstvy: Pár kňazov, čo z číreho kariérizmu odskočili od ľudovej strany v domnení, že získajú lepšie a bohatšie fary (ako napokon Paldan) pod devízou dávneho priateľstva Dr. Mičuru s pánom biskupom Dr. Kmet'kom. V ďalšej vrstve sa našli v kariére neisté osoby katolíckeho vyznania sinekú-rach úradov a notárstiev obzerajúce sa po prejave štátnosti. Štáto-tvorný bolo náramné zaklínadlo alebo odpustok tých čias. Rozumie sa, že člen ľudovej strany najmä nebol štátný. Napokon sa sem radili slabosi a vypočítavci zrodení čisto príležitosťou, azda už naozaj poslednou, sia-hnuť na legitímáciu ako na vejárik k prednostným očakávaniam na zlepšenie postavenia - k trafikke, krémárskej licencií, živnostenskému oprávneniu, umiestneniu rodinného príslušníka do štátnej služby, lepšiemu a výnosnejšiemu miestu. Takých sa nájdu i snopy a lidová strana v nasledujúcich voľbách v nejednej obci nepozbierala ani tretinu kláskov z počtu organizovaných.

Súdnosť našťastie prichádza, bárs aj posledná, ďaleko za chytrákmi. Tým, že SLES bola vždy Popoluškou v takýchto intrigách, pritiahla napokon na Slovensku najväčší tábor z jeho čistých a poctivých duší. Nie pre interven-cie, kde hrala v úspechu posledné husle. Nie pre salóny konexii s miestodržiteľmi Šrobárom alebo Mičurou. Pretože nič nemala, ako šíry ľud, stala sa jeho favoritom.

Sociálne pomery vo voľbách sa nelepšili - rapídne sa horšili. Sociálna demokracia záslužne vyjavila v našej politike surovosť núdze - teraz akoby v tom pokračovali aj pri vláde a nevedeli sa dohrabať dna biedy. Nové pracovné príležitosti sa nevytvárali. Na Slovensku aj mladí slovenská inteligencia musela ťažko zápasit' so svojím umiestnením. Apel proti invázii zamestnanectva českej národnosti na Slovensko nepomáhal. Stupňovalo sa to tak, že psota dobieďala už aj na režimistov československého smeru. Éra sinekúr sa skončila a aj nový Šrobár Déner ako minister s plnou mocou pre správu Slovenska dvíhal varovne hlas. Slovenský ľud pokladal tento silný prílev českého živilu na Slovensko za okupáciu. Ministerstvo s plnou mocou nazývali posmežne: ministerstvo bez moci a s prázdnu misou, keďže ani nemalo rozpočet. V štáte zavládol absolútny centralizmus.

Platové pomery slovenského úradníctva a učiteľstva sa pohybovali na tej úrovni ako za Maďarska, pokiaľ české úradníctvo a učiteľstvo obsypali vysoké diéty. Nepomer bol obrovský (podľa Jurigu u učiteľov šesťnásobný).

Na jeseň 1920 sa platy trochu upravili, ale odstup za platom Čecha bol pravidlom.

Rakúsky úradný šimeľ prišiel do Prahy, hodili ste naň červeno biely koberec, trochu ste ho okantárovali, a na Slovensku podskočil do výšky (Ju-riga). S ním sa na Slovensko

Slovensko za prvej republiky opustilo viac ako 250 tisíc ľudí. Výrečným obrazom vystaňovalctva na Kysuciach boli nedelne bohoslúžby. Keby ste boli navštívili kostoly v Zákopčí, Nesluši, Rudinskej alebo Makove, našli by ste zástupy žien a zopár starcov. Mladí však nechýbali iba v kostole. Boli v cudzine.

Ešte v auguste 1919 sa mocným gestom zapísal osnovec Martinskej deklarácie, evanjelický farár v Modre Samuel Zoch: Čo sa na Slovensku deje, presahuje všetky hranice. Na Slovensku šarapatia

divadla. Čechom a Čechoslovákom sa podarilo podstrčiť prizraky hašte-riace sa o svoje vlastné pochybné bytie a v tomto hriešnom haštení pochovať opravdivosť a skutočnosť. Heslami sa ohlušovali, čoraz biednejšie im bolo veriť. Schopnosť rozlišovať ich opustila od prvej zámeny zvodcu za priateľa. Intrigáni so štábnymi upechorenými a ušubranými i tou najnižšou zákulisnou špinou sa tešili absolutóriu pred oponou a tak sa im to páčilo a štátnickým videlo.

Ja som z ľudu ešte ani nevyšiel. Robotníci, aj politicky rezervovaní,

ľudákovi všetci, vždy a všetkými prostriedkami. Na zhromaždeniach preto nechýbal ani ruch a neobišla ho ani krv. V Námestove, v Pruskom a Krupine padli aj ľudské životy strelami českých četníkov a vojakov. Špecialitou bolo vlastenecké napádanie Hlinku českými železničiarimi – v Šahách vari pol dňa odmietali s ním vypraviť vlak. S nasprostastou zádrapkou (mal uraziť Štefánika, menujú však Štefánka) legionári zdemolovali redakciu Slováka na pôde Bratislavy a svoju hlúposť dotrepli až do parlamentu...

Štefánik hovoril, že Česi sú pred nami, ale v zostupovaní z vrchu. Národ, čo povedzme už aj pochyboval, či ešte, alebo už existuje, sa strhol ako v zatratení nad víziou svojho česťva. Čím päťvejši sebatuch, tým prírodnejšia prvotnosť nezvratnej pravdy, obostierajúcej i religiózny výraz ako prvé, čo pred seba podňal kus od nedohľadného v národnom charaktere, už si však vedomého opozície k onomu nižšie sa vypínajúcejmu kvázi realizmu a utilitarizmu krátkych obzorov a očividnej nepravdy. Masaryk husitizmom spovtoril vlastné české dejiny a výmyslom bol vplyv tohto na slovenskú reformáciu. Učenie Chaloupecký – rektor Komenského Univerzity – obrátil hegemonu Veľkej Moravy, a keď už obtiahuť, tak o všetko, a Slovensko v jeho strednej a severnej časti bolo podľa neho do 13.storočia neosídlené a na západe veľkomoravský Česi. Kocúrkovo českoslovenčiny najlepšie vystihol ešte pred prvou republikou a zodpovedajúco jej výsledkom Gustáv Maršall Petrovský v Amerike, že áno, jesto biblia, ktorú nazývajú československou, aj vyzerá tak, len je v nej každé druhé slovo české, ale zle česky napísané, a každé druhé slovo slovenské a zas len zle slovensky napísané. V štáte masarycizmus, bezoriginálny a neodpracovaný v podstate, spojil humbug nadvstavbových podvrhov s nacionálno-sociálnou nízkosťou v základni, byrokratickými úkladmi všetkého druhu deformujúcimi slovenskú obec po samé bahno platených gaunerov ako Dimitrijevič a falošných svedkov v inscenovanom Tukovom procese a jeho ovzduší: gentleman a klaka. Z idly štátnej a hospodárskej pýchy malého kolonialistu má dedič ešte k pravde sa prezrieť. Naša svojbytnosť spočinula v Tisovi, vznáša sa nad Štefánikom, vinie sa k Rázusovi, ktorý v zápase o ňu vlastnou vôľou zhorel.

Vo voľbách r.1925 získala HSES 51% slovenských mandátov. Jej spresnený názov si vynútila prolongácia titulu z prvých volieb Mičurou. Získal mandát len pre seba.

Riaditeľ bratislavského Národného divadla Rosol v liste Masarykovi po voľbách navrhol – obdobne k tarifám prevzatým z Uhorska – prevziať na Slovensku i systém volebného cenzu podľa solventosti voliča (r.1874 ho spĺňalo 7% slovenských voličov): Lid jest na to zvyklý (sic!), nevidel by v tom nic zvláštneho, štát by uspořil a život štátni byl by klidnější.

Slovensko zašumelo sebaistotou. Len tou. V poryvoch nepokoja. V ťaživých vis à vis s nazývateľmi včerajška i dneška. S nečitateľným časom. Skryté svetu. Radšej nech jeho slabosť už nezahanbí ďalší Björnson a Scotus Viator nech si šije s Benešom. Súcnosťou tuho kývu tí v Amerike. To osud hasnúcich kýva osudu tlejúcemu. A čas medzitým je hlboký ako to more.

Časný čas na hladine je priezračne zabudnutie.

Okresný národný výbor v Žiline

Posudková komisia sociálneho zabezpečenia

PREUKAZ č. * 082244

ZTP

Držiteľ: Horný Koloman

narodený: 1. 8. 1900

bytom: Žilina, ul. IV. 412/B

čís. obč. preukazu: 104947 ser. LA-51

v Žiline 14. 9. 1970

Podpis majiteľa preukazu: Koloman Horný

Pečiatka OPKSZ podpis predsedu

4412/2/68-SEVT ZT 46 2049/68

hrnuli za rýchlym zbohatnutím aj všemožní špe-kulanti, obchodníci a keťasi. Konglomerát týchto votrelcov vytváral si tu potom rozličné združenia, spolky a ustanovizne, všetko to na potlačanie a hanobenie slovenského ducha a svojráznosti. Z vysokých príjmov týchto ľudí Slovensko nemalo hospodárskeho úžitku, české kobyľky si dôsledne zhubne dovážali i český proviant, i chlieb. Krajina sa čo do mužského obyvateľstva vyprázdňovala. Čo bolo mladé a zdravé nachádzalo nový domov a obstojného živila v Rakúsku a Reichu, niektorí zožbráckejší chodník v českých krajoch ako drotári a podomoví obchodníci. Odvážnejší vo veľkých prúdoch odchádzali za more do Ameriky, Kanady, Argentíny a Brazílie.

ľudia neznali pomerov. Výsledkom je nenávisť voči Čechom a priznaky nedôvery voči všetkému, čo je české. A vzdal sa úradu župana, ktorý zastával osem mesiacov a zanechal preň i post poslanca RNZ.

1. 11. 1932 na Masarykov zásah oblažujúci jeho slovenský čechoslovácky krúžok boli pre Slovensko zjednotené železničné tarify. Štrnásť rokov poškodzovali už i tak znevýhodnený slovenský tovar na preprave na 70 miliónov ročne (podľa Rázusa) a ich jediným hospodárskym účelom bola faktická colná ochrana českých krajín pred slovenským tovarom v miere tohoto poškodzovania.

Ak chcel slovenský duch chytiť sa s týmto osudom za pasy, nemohol sa ponevierať po atrakcii politického

ma netriedne - alebo triedne? – aj ako puncovaného rodáka neobchádzali, vediac i to, že dvere majú otvorené bez rozdielu politickej príslušnosti. Po-máhať všetkým sa mi stalo odborom. Vysoký post a zámožnosť boli len nakrátko, a žili sme potom veru aj tak, ako keď som sa narodil.

Po návrate do politiky Hlinka zvýšil význam Slováka, ústredného časopisu strany, ktorý prešiel do Bratislavy, domény nepriateľa. Silu tlače staval nad stranickosť a často do neho písal. Znel jeho hlas v parlamente. Nebolo nevede alebo sviatku, že by sa nerozliehal z tribúny niektorého nášho mesta alebo obce. Vždy sa okolo zišiel niekoľkotisícový zástup. V čase našej porážky azda dúfali zdolať ho raz navždy podľa Šrobárovej direktívy - proti

Alois Kolísek kňaz, katechéta, pedagóg, slovakofil, publicista, politik, propagátor slovenskej kultúry sa narodil 1. apríla 1868 v Protivanove na Morave v rodine Františka a Marianny rod. Kejkovej, ktorá mala 12 detí a z 8 synov 6 sa stali kňazmi. Gymnázium a nižšie teologické štúdiá získal v Brne, vyššie v Ríme na pápežskej univerzite Urbaniána a na Akadémii sv. Tomáša Akvinského. Vysvätený bol v 6. júla 1891 a 2. augusta v rodisku slávil primície. Svoje kňazské pôsobenie začal ako druhý kaplán v Námestí nad Oslavou, odtiaľ bol poslaný do Ríma na štúdiá, kde získal doktorát filozofie 6. júla 1893. Po návrate pôsobil v Miroslavi, v rokoch 1894 - 98 pôsobil ako duchovný v ústave pre hluchonemých v Ivančiciach, v rokoch 1898 - 1918 vyučoval náboženstvo aj iné predmety na Zemskej vyššej reálke v Hodoníne.

Tri krát cestoval do Ríma a osobne intervenoval na najvyšších miestach v prospech Andreja Hlinku, keď ho biskup Párvy v roku 1907 suspendoval a bol vo väzení. Po vzniku ČSR v roku 1918 stál pri zrode dočasnej vlády Vavra Šrobára v Skalici. V roku 1919 sa angažoval v reformnom hnutí katolíckeho duchovenstva, bol členom delegácie, ktorú v Ríme prijal 4. júla 1919 Benedikt XV., ktorá skončila fiaskom, pretože pápež ich reformné požiadavky odmietol. Výsledkom bol rozpor medzi kňazmi a vznik Československej cirkvi 8. januára 1920. O Kolískovi sa uvažovalo ako o možnom patriarchovi tejto cirkvi, čo on odmietol a zostal verný katolíckej Cirkvi až do smrti. Iste ovplyvnil aj mnohých iných kňazov, ktorí sa nestali súčasťou novovzniknutej československej cirkvi, pretože bol pre nich autoritou. 1. novembra 1919 bol menovaný profesorom estetiky a slovenského jazyka a literatúry na bohosloveckej fakulte v Bratislave. Tiež bol poverený správou záležitostí rímskokatolíckej teologickej fakulty v období do jej otvorenia. Prešiel do Bratislavy, kde sa stal jednou z vedúcich osobností kultúrneho života v meste a tu prežil poslednú dekádu svojho života. Keďže fakulta nezahájila svoju činnosť, pôsobil ako profesor na teologickej fakulte v Olomouci, prednášal filozofiu i v kňazskom seminári v Tmave. Okrem materskej reči ovládal taliančinu, nemčinu, francúzštinu, angličtinu, slovenčinu a latinčinu. Po otcovi zdedil hudobný talent, hral na viaceré hudobné nástroje a výborne spieval. Tiež mal rád výtvarné umenie. Svoju hlavnú náplň práce videl v kňazskej a duchovnej činnosti. Bol propagátorom Cyrilometodského kultu a bol verný aj svätováclavskej tradícii. Zúčastňoval sa národných a medzinárodných eucharistických kongresov. Bol ich účastníkom v Lurdoch, Viedni, Chikagu a Kartágu. Nemal dôveru vysokých cirkevných predstaviteľov pre jeho účasť v reformnom cirkevnom hnutí, bol vnímaný ako kňaz odbojný a nespoľahlivý, čo mu neumožnilo dostať sa do najvyšších úradov cirkevnej hierarchie, hoci bol viac krát medzi kandidátmi na biskupský stolec, ale jeho nesmiernu rozsiahlu a záslužnú činnosť nebolo možné celkom ignorovať. V roku 1921 pripravil kultúrny program pri vysviacke prvých troch slovenských biskupov v Nitre. V roku 1923 bol menovaný Monsignorom a mal aj iné ocenenia, viaceré čestné občianstva a členstvá. Jeho život bol naplnený intenzívnou prácou, bol členom viacerých dobročinných, umeleckých, osvetových spolkov a udržoval kontakty s mnohými osobnosťami vtedajšieho verejného života. V Hodoníne ho navštívili mnohé slovenské osobnosti ako Svetozár Hurban Vajanský, Ferdiš Juriga, Karol A. Medvecký, Milan

Hodža, František Skyčák, dr. Ján Vojtaššák a veľmi úzko spolupracoval počas rokov pôsobenia v Hodoníne s politikom a poslancom dr. Pavlom Blahom, a skalkickým dekanom dr. Ludovítom Okánikom, v priateľskom vzťahu do vzniku ČSR bol aj s Andrejom Hlinkom. Bol priateľom a spolupracovníkom so Scotom Viatorom - Setonom-Watsonom, prispel do jeho prác a informoval ho o pomeroch na Slovensku. Podporoval rozvoj Slovenska a veril v jeho lepší osud. Bol veľmi činný publicisticky v rozličných českých i slovenských periodikách. Je autorom mnohých brožúr, štúdií, článkov z oblasti náboženstva, umenia i politiky. Bol znalec a milovník slovenskej ľudovej piesne a slovenského

úrodný a kultúrny význam. Alois Kolísek sa staral o duchovnú náplň programu, bol kazateľom, organizoval spev, hudbu, oboznamoval s históriou, reáliami aj počas zastávok po ceste. Prvá púť do Lurdov sa uskutočnila v septembri 1903, ktorej sa zúčastnili 6 bratia Kolískovci aj ich matka Marianna. Bratia boli výbornými spevákmi. Zúčastnilo sa jej 360 Čechov. Druhej púte sa zúčastnilo v septembri 1907 5 bratov, František 27. decembra 1906 zomrel, a bolo na nej 350 pútnikov. 3 za účasti 593 osôb sa konala 21. augusta - 2. septembra 1905. 4. púť bola 9. - 23. augusta za účasti 452 pútnikov. 5. púť sa konala spolu 25. eucharistickým kongresom od 22. do 26. júla 1914 a Alois Kolísek ju organizoval

o vyhlásenie Sedembolestnej Panny Márie za Patrónku Slovenska/ dekrétom Celebre apud Slovaccham gentem 22. apríla 1927 pápežom Píom XI. Bol členom asi 42 náboženských, dobročinných, umeleckých a osvetových spolkov. Najviac sa angažoval v Slovenskej lige, bol jej podpredsedom a pod jeho vedením jej Školská matica založila 190 slovenských škôl. Bol starostom Orla v Bratislave. Zaslúžil sa o založenie Hudobnej školy v Bratislave. V rokoch 1918 -20 bol kooptovaným poslancom NZ za Slovensko.

Zomrel v nemocnici v Brne 25. augusta 1931. Pohrebné obrady sa konali 28. augusta v Brne za účasti biskupov Čárskeho a Kupky a ďalších osobností

možné vidieť. Jeho pôsobenie v Bratislave pripomína i dnes pomník s bustou od J Pospíšila na Františkánskom námestí a Kolísková ulica. Kolísková ulica je aj v Hodoníne.

Jeho najstarší brat František (1851 - 1906) pôsobil ako správca fary v Brne na Petrove, a bol aj profesor školy pre organistov v Brne. Leopold (1859 - 1922) bol farárom v Olešnici. Ignát (1870 - 1927) bol farárom Milonici a Dobročkoviciach pri Bučovicích. Karol (1872 - 1947) bol vojenským duchovným. Najmladší z bratov Ján (1875 - 1957) bol vysvätený v roku 1898, bol farárom v Dukovanoch. Ich matka, dostala v roku 1898 pochvalné uznanie od cisára Františka Jozefa I. a krátko pred smrťou, na Veľkú noc 1905 jej pápež Pius X. poslal striebornú medailu. Je obdivuhodné, že chudobní rodičia na horáckej dedine nechali vyštudovať 6 synov kňazov. Aj vnuk jeho brata Jozefa P. PhDr. a ThDr. Jiří Mária Veselý (1908 - 2004) bol dominikánom.

Alojs Kolísek

umenia. Organizoval v Hodoníne výstavy slovenských výtvarníkov. V roku 1902 ju navštívil aj francúzsky sochár

A. Rodin. Etnický čechoslovakizmus odmietal a nikdy nespochybnil samobytnosť Slovákov.

Organizoval so svojimi bratmi púte do Lurdov, Assisi, do Lisieux, do Paray-le Monial, aj do Ríma v rokoch 1908, 1913, 1923, 1925, 1926, 1930 a 1931. Tieto púte mali okrem duchovného aj

s bratmi Leopoldom kaplánom v Blansku, Ignátom farárom v Miloniciach, Karolom profesorom v Štajerskom Hradci a Janom farárom v Dukovanoch s účasťou 145 ľudí z toho 37 kňazov. Ďalšie púte boli v rokoch 1922, 1924, 1926, 1928 a v roku 1930 bola už 10. púť 8. - 21. augusta 627 pútnikov, s bratmi Karolom a Jánom. Tá sa mu stala osudnou, na spiatocnej ceste sa priotrúvil jedlom. S Vendelínom Javorkom sa zaslúžil

cirkevného, spoločenského politického i kultúrneho života. Pochovaný bol 29. augusta, kde pohrebné obrady viedol aj kázal, tiež za účasti mnohých významných osobností i obyčajných ľudí, Andrej Hlinka, na známom moravskom pútnickom mieste Hostýne. Jeho húževnatosť, pracovitosť, snaha, taktosť, vitalita, obetavosť, zodpovednosť zostali počas jeho života nedocenené. Zanechal stopy, ktoré je

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Slovenský biografický slovník III. MS Martin 1989

Lexikón katolíckych kňazských osobností, Lúč Bratislava 2000

Sommer Karol Julínek Josef: Politik a kněz Alois Kolísek ARSCI Praha 2012
Vedecký seminár 28. októbra 2021 v Múzeu Mesta Bratislavy Alois Kolísek a Slovensko, pri príležitosti 90. výročia od jeho smrti.

LUDOVIT KOŠÍK

Andrej Hlinka a Alojs Kolísek (vpravo)

Veľká noc

Ježiš Kristus sa uponížil, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži. Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno, ktoré je nad každé iné meno, aby sa na meno Ježiš zohlo každé koleno v nebi, na zemi i v podsvetí a aby každý jazyk vyznával: "Ježiš Kristus je Pán!" na slávu Boha Otca. (Flp. 2, 8-11)

V zvláštnej situácii, v atmosfére a problémoch, v ktorých sme sa ocitli v posledných mesiacoch, týždňoch a dňoch, ktoré veľkou mierou zasiahli a ovplyvnili náš osobný, rodinný i spoločenský život, prichádzajú s prebúdzajúcou sa prírodou, najvýznamnejšie kresťanské sviatky Veľkej noci. Sme pozývaní sa na ich slávenie pripraviť intenzívnym prežívaním pôstneho obdobia, pokáním a ponúkajú sa nám overené piliere duchovného života modlitba, pôst a almužna.

Akosi rýchlo sa rozplynul náš sen o úspešnom, pokojnom živote v trvalo udržateľnom rozvoji, v materiálnom dostatku či nadbytku, konzume a plnení si svojich predstáv, túžob a ambícií. Až príliš často používanými slovami sa stali: covid, pandémia, choroba, rúško, respirátor, nebezpečenstvo, vojna, utečenci, inflácia, zdražovanie... K ťaživej atmosfére prispeli aj tornádo, povodne, hurikány, zemetrasenia, tragédie... Boli sme zo dňa na deň nútení zmeniť naše zabehané zvyklosti a podriaďiť sa nariadeniam, ktorých význam sme vždy nie celkom chápali a s nimi sa stotožňovali. Veľa sa z reálneho života prenieslo do virtuálneho, čo nebolo jeho adekvátnym ekvivalentom. Celé mesiace nebolo možné zúčastňovať sa bohoslužieb, stretávať sa v rodinách, v spoločenstvách, v školách, oslavovať sviatky, zúčastňovať sa kultúrnych podujatí, cestovať, športovať... a život sa nám výrazne skomplikoval.

História svedčí, že v ťažkých situáciách sa ľudia zjednotili a upriali svoju pozornosť k Bohu, u neho hľadali ochranu a pomoc. V súčasnosti sme skôr svedkami, zo štatistik,

aj zo života vo svojom okolí, že čoraz viac a rýchlejšie sa viera aj kresťanské postoje zo sveta vytrácajú, morálka upadá. Po nástupe totality po druhej svetovej vojne, ktorá sa s protináboženským bojom netajila, sme mali nádej, aj niekoľko náznakov v roku 1989, že sa situácia zmení a spoločnosť bude žiť v súlade s Božím poriadkom. Vidíme, že sa tak nestalo a iniciatívy vo svete, v Európe, na Slovensku, aj mnohých mestách i obciach sa ujali ľudia, ktorí presádzajú legislatívu a spôsob života, ktorý je v rozpore s Božimi zákonmi i zdravým rozumom.

Svet aj človeka stvoril Boh a môže úspešne a šťastne fungovať, ak prijme jeho pravidlá. Ak ich popiera komplikuje život sebe i iným a kazí aj životné prostredie. Svet bez Boha nemôže mať trvalú budúcnosť. Už na prvých stránkach Biblie môžeme čítať o tragických pokusoch vystačiť si s ľudskými prostriedkami pri stavbe Babylonskej veže, aj potope sveta. Tiež história ponúka mnohé neúspešné príbehy o pokusoch budovania sveta a života bez Boha. My starší máme v pamäti protikresťanský boj z rokov 1948 - 1989. Akoby sme zostali nepoučení, akoby sme si neuvedomili, že každý náš skutok má svoje príčiny a dôsledky, ktoré poniesieme nielen my sami, ale aj iní ľudia. Aj ten najtajnejší hriech škodí nielen tomu, kto ho pácha, ale aj mnohým neznámym ľuďom a každé dobro, ktoré vykonáme prináša úžitok pre nás osobne, aj pre iných ľudí. Lebo mzdou hriechu je smrť, ale Boží dar je večný život v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi. (Rim. 6, 23). Možno len mne sa zdá, že sa chceme mať dobre, žiť sami, bez Boha, ba i proti jeho požiadavkám a akosi to nefunguje. Sme k sebe navzájom čoraz horší, komplikujú sa naše vzťahy, vytráca sa úcta a porozumenie, spoločnosť sa stáva neľudská a žije sa nám čoraz náročnejšie, komplikovanejšie, horšie a ťažšie. Zdá sa mi, že sme až príliš podobní Ježišovým súčasníkom, ktorí napriek tomu, že on dobre robil

všetkým, hľadali dôvody, ako ho umlčať, odstrániť a zabiť a dotiahli to za pomoci podvodov a klamstiev až k jeho odsúdeniu a potupenej smrti na kríži. On na tretí deň vstal z mŕtvych a žije. Aj my sa musíme rozhodnúť či sa zaradíme do skupiny tých, čo stáli pri ňom a zostali mu verní, alebo do davu kričiacich "Ukrižuj ho," podporujúcich klamstvo, podvod, hriech, zločin, smrť...

Veľká noc nás vedie do Jeruzalemského Večeradla, kde Ježiš umýval nohy apoštolom, lámal a dával chlieb a víno, premenil ho na svoje telo a krv. Vedie nás do Getsemanskej záhrady, kde sa modlil a potil krvou a tam bol zradený jedným z 12. apoštolov Judášom, zajatý vojakmi a odtiaľ vedený ku Kajfášovi, Pilátovi, bičovaný, vysmievaný, urážaný, ponížovaný, čo všetko on ticho znášal a vyhnaný s krížom na pleciah na Golgotu, kde ho ukrižovali medzi zločincami a pri ňom stálo len niekoľko najvernejších. Ale smeruje nás k prázdnejmu hrobu a k víťazstvu nad hriechom a smrťou a k osláveniu i k večnému životu s ním.

Nenechajme sa podobne ako Ježišovi súčasníci oklamať davom ani mocnými tohto sveta a tými, ktorí Ježiša nemajú radi, lebo má odvahu hovoriť a žiť v Pravde a vyčítať ľuďom ich hriechy. Tak ako peniaze a výhody za zradu nevinnej krvi a Pravdy neurobili šťastnými Judáša a tých, ktorí ho zajali a ukrižovali, nemôžu urobiť šťastnými nikoho, kto zradza Boha. Nasledovanie, priateľstvo a vzťah s Ježišom, voľba pravdy, dobra a lásky, je cestou radostného a pokojného života aj pre súčasnosť. On nám ho ponúka a je na nás, či ho prijmeme alebo odmietneme.

Využime Veľkonočné sviatky na prehĺbenie a upevnenie nášho vzťahu s Bohom, svojimi blíznymi, i na prehĺbenie seba a upevnenie sa vo viere. Aby sme mali odvahu konať vždy dobro, plniť Božie požiadavky, byť v službe Boha i ľuďi.

LUDOVÍT KOŠÍK

Dočkaj času ako hus klasu

Človek, na rozdiel od husi, dokáže presadzovať svoju vôľu a predstavuje si, že tým niečo dosiahne a pomôže okolitému svetu. Dokonca sa občas domnieva, že aj celému svetu. Jeho údel je daný a nevyhnutný a snažiť sa musí, lebo v Božích očiach nie sú natoľko hriechne omyly a chyby, ako úmyselné zakopávanie svojich schopností a talentov.

V hierarchickej aj v demokratickej spoločnosti, či už štátnej, alebo rodinnej, sa občas dejú veci, ktorým sa musíme vzoprieť za každú cenu. Aj za cenu života. Možno sa vám teraz zdá, že mám silné reči a o život mi nikdy nešlo. Verte tomu, že išlo, ale je to pre mňa zbytočné a nevkusné sa s tým chváliť a niekomu to vysvetľovať.

Môj otec mal veľké talenty, ale aj veľkú ohľaduplnosť, veľkú dobrotu

a veľký charakter. Samozrejme, občas sa mýlil, občas sa preceňoval a občas nedoceňoval a mamu to občas oprávnene a občas neoprávnene hnevalo. Ale nikdy nič nerobil úmyselne zlomyseľne a nekládol svoje záujmy a kariéru nad dobro a záujmy svojich a ostatných.

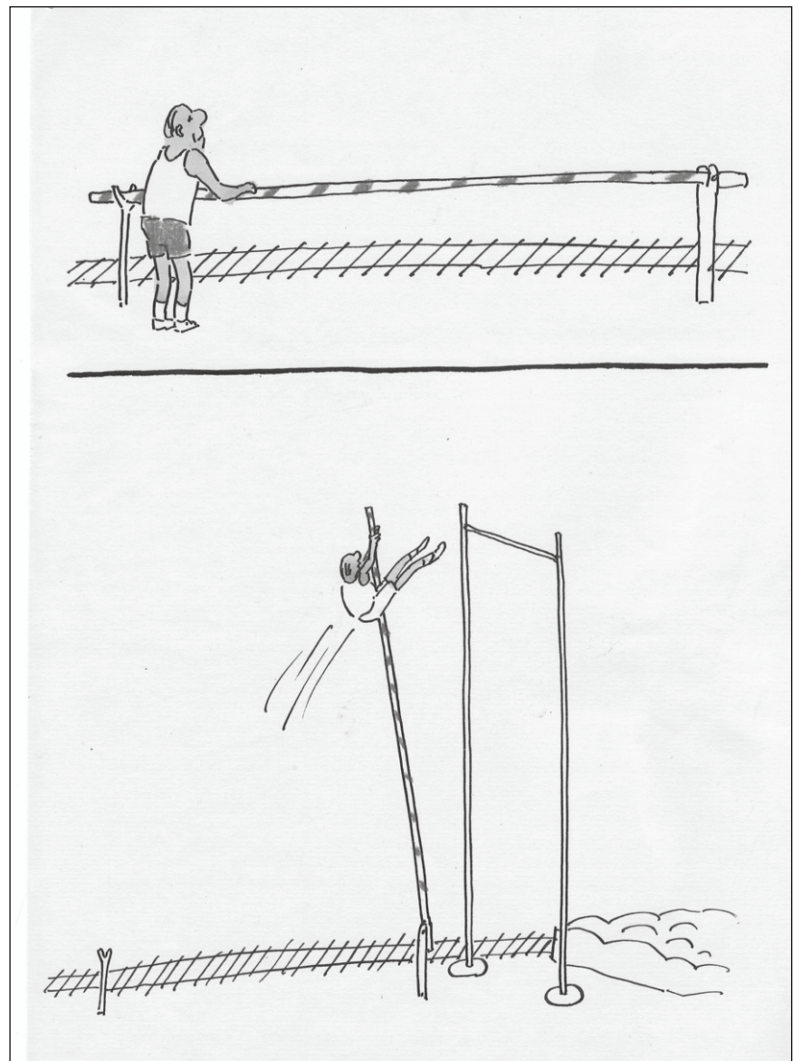
Všetci chceme byť reformátormi a chceme veci zovšeobecňovať, to je veľké a asi už rajske pokušenie. Mnoho vecí a to podstatných sa však deje z Božej vôle a milosti a často na to prideme až po veľkých omyloch a škodách. Až tie nás naučia, že sme mali a máme presadzovať a skúmať Božiu vôľu a nie tú svoju.

Sám som sa od mladosti snažil veci zovšeobecňovať a dávať recepty. Zažíval som pritom väčšinou nepochopenie a ignoranciu. Človek si týmito prirodzenými sklonmi narobí veľa trápenia a komplikácií, než

v určitej chvíli príde na to, že Bohu treba byť vďačný za to, čo mám a ak budem takýto, ostatné mi bude pridané.

Nemáme súdiť, aby nás neposúdili a akým metrom meriame, takým aj nám bude namerané. Je v modernej dobe stále modernejšie snažiť sa byť objektívny a vedecký. Služi k tomu psychológia, sociológia, sexuológia, úvahy o empatii, dokonalej rovnosti a spravodlivosti. Brzdíme, milí moji. Ak aj presne zistíme, aký je svet a ľudské sklony, nemôžeme sa takémuto svetu prispôbovať. Morálku a ideály nemôžu určovať všefudové ankety, ani o sexualite, ani o synodalite. Snažme sa teda veci urýchľovať, ale učme sa aj brzdiť. Hlavne však neprestávajme prosieť, byť vďační a modliť sa. Amen.

VLADO GREGOR

Zo skicára Andreja Mišanka

(Pokračovanie z 5. strany)

Sme osobitným zväzkom zjednotení so všetkými duchovnými pastiermi Cirkvi a tvoríme jeden celok, ako apoštoli tvorili z Kristovej vôle jeden celok a jeden zbor s Petrom.

V zväzku tejto jednoty vyslovujeme slová tohto úkonu a chceme doň vložiť všetky túžby a úzkosti Cirkvi o súčasný svet.

Pred 40 rokmi, a potom o desať rokov neskoršie, tvoj služobník pápež Pius XII. pri pohľade na bolestné skúsenosti ľudskej rodiny zveril a zasvätil tvojmu Nepoškvrnenému Srdcu celý svet, a najmä národy, ktoré pre položenie, v akom sa nachádzajú, sú osobitným predmetom tvojej lásky a starostlivosti.

Cirkev pamätá na Pánove slová: Id'te... učte všetky národy... Hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta (Mt 28,19-20) a na Druhom vatikánskom koncile si oživila povedomie svojho poslania v tomto svete.

Matka ľudí a národov, ty poznáš všetky naše utrpenia a nádeje, ty materskou starostlivosťou sleduješ všetky boje medzi dobrom a zlom, medzi svetlom a tmou, čo otriasajú súčasným svetom. Prijmi naše volanie, ktorým sa z podnetu Svätého Ducha obraciame priamo na tvoje milujúce srdce. Objím láskou matky a vernej služobnice Pána tento náš ľudský svet, ktorý ti zverujeme a zasväcujeme, súc ustarostení o pozemský i večný osud ľudí i národov. Osobitne ti zverujeme a zasväcujeme tých ľudí a tie národy, ktoré toto odovzdanie a zasvätenie nadovšetko potrebujú. Pod tvoju ochranu sa utiekame, Svätá Božia Rodička. Neopovrhni prosbami nás všetkých, ktorí prežívame časy skúšky.

Matka Kristova! Hľa, sme tu pred tebou, pred tvojím Nepoškvrneným Srdcom a spolu s celou Cirkvou sa

Zasvätenie Ruska Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie

chceme zjednotiť s tým zasvätením, ktorým z lásky k nám sa zasvätil tvoj Syn svojmu nebeskému Otcovi: Pre nich sa ja sám posväcujem, aby aj oni boli posvätení v pravde (Jn 17, 19). Chceme sa spojiť s našim Vykupiteľom v tomto jeho posvätení sa za svet a za celé ľudské pokolenie, ktoré v jeho Najsvätejšom Srdci má moc získať odpustenie hriechov a vykonať zadosťučinenie.

Sila tohto zasvätenia trvá naveky a zahrňuje všetkých ľudí, všetky národy a štáty. Premáha každé zlo, ktoré duch temnoty je schopný vzbudiť – a ktoré už aj skutočne vzbudil – v srdci človeka v našich časoch.

Ó, ako hlboko cítime potrebu zasvätiť ľudstvo a svet – náš moderný svet – v jednote so samým Kristom! Veď celý svet má byť prostredníctvom Cirkvi účastný na Kristovom vykupiteľskom diele. K tomuto smeruje súčasný rok vykúpenia, mimoriadne jubileum celej Cirkvi.

Buď požehnaná nad všetko stvorenie ty, služobnica Pána, ktorá si v najplnšej miere poslúchala Božie volanie.

Buď pozdravená ty, ktorá si sa úplne zjednotila s vykupiteľským zasvätením tvojho Syna.

Matka Cirkvi! Osvieť Boží ľud na jeho cestách viery, nádeje a lásky! Osvieť najmä ten ľud, ktorého zasvätenie a zverenie od nás žiadaš. Pomáhaj nám žiť v pravde Kristovho zasvätenia pre celé ľudské pokolenie v tomto dnešnom svete.

Ó, Matka naša! Keď ti zverujeme svet, všetkých ľudí a všetky národy, zverujeme ti aj toto zasvätenie sveta a vkladáme ho do tvojho materského srdca.

Ó, Nepoškvrnené Srdce! Pomáhaj nám premôcť všetky hrozby zla, ktoré tak ľahko zapúšťa korene v srdci dnešného človeka a vo svojich dôsledkoch už zaťažuje prítomnosť a zdanlivo uzatvára cesty do budúcnosti.

Vyslobod' nás od moru, hladu a vojny!

Vyslobod' nás od nukleárnej vojny, od nepredstaviteľného sebazničenia, od akéhokoľvek druhu vojny!

Vyslobod' nás od hriechov proti ľudskému životu od jeho počatia!

Vyslobod' nás od nenávisťi a od znehodnocovania dôstojnosti Božích detí!

Vyslobod' nás od každého druhu nespravodlivosti v spoločenskom, národnom a medzinárodnom živote!

Vyslobod' nás od sklonov prestúpiť Božie prikázania!

Vyslobod' nás od pokusov vyhasiť

v ľudských srdciach iskry Božej pravdy!

Vyslobod' nás od nebezpečenstva stratiť vo svedomí rozlišovanie dobra od zla!

Vyslobod' nás, vyslobod' nás od hriechov proti Svätému Duchu!

Matka Kristova, prijmi toto volanie preplnené utrpením všetkých ľudí, preplnené utrpením celých spoločenstiev.

Mocou Svätého Ducha pomáhaj nám premáhať každý hriech: hriech človeka, „hriech sveta“, hriech v každej jeho podobe!

Nech v histórii sveta ešte raz zažiarí nekonečná spasiteľná sila vykúpenia, sila milosrdnej lásky. Nech zastaví všetko zlo. Nech zmení zmýšľanie ľudí. Nech v tvojom Nepoškvrnenom Srdci zažiarí svetlo nádeje všetkým ľuďom!“

Je to naozaj krásna a dojímavá modlitba zasvätenia ľudstva Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Počas nášho pobytu v Moskve som ju odriekal mnohokrát, majúc na mysli najmä ruský národ, ktorý to najviac potrebuje. Chcel som byť čo najvrúnejšie spojený so Svätým Otcem, so všetkými biskupmi, ktorí v tomto čase zasväcujú Rusko Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Zried-

kakedy som cítil také silné spojenie s Bohom ako vtedy. Keď som dočítal modlitbu a odložil noviny, obrátil som sa na sv. Michala so svojou osobnou prosbou: „Svätý Michal, ty si zvíťazil nad diablom-Luciferom a tvoja hodina znovu prichádza. Ty sa musíš zasadiť o oslobodenie Ruska. Dosť už bolo zlosti Satana. Ty, knieža nebeského vojska, vyhosti Satana z tejto krajiny a zažeň ho do pekla!“

Cítil som, že som tu z vôle Božej, že som Božím nástrojom. Chcel som byť taký, akého ma chce mať Boh, podľa jeho vôle, podľa jeho milosti. Potom som ešte niekoľkokrát opakoval modlitbu zasvätenia, lebo sa mi zdalo, že som ju ešte nevyjadril dosť vnútorne, dosť srdečne, dosť nábožne. Už som sa nepozeral na ikony, na nádherné veci, lebo som bol v inom svete, uprostred inej skutočnosti. Potom sme sa pomodlili spolu aj s Leom a tou milou dievčinou Máriou, ktorá nás sprevádzala. Pripomenul som im Ježišove slová, že kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v Jeho mene, tam je On uprostred nich. Vo vedomí tejto Božej prítomnosti sme prednášali k nemu naše prosby. Z kostola som odchádzal so srdcom preplneným neopísateľnými dojmami, akoby naozaj

Veriaci sa zhromaždili v katedrále Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Moskve, aby sledovali priamy prenos zo zasvätenia Ukrajiny a Ruska nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie pápežom Františkom dňa 25. marca 2022

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Michael Frank v denníku Süddeutsche Zeitung z 13. marca 1991 pod titulom Slováci žiadajú nezávislosť (Slowaken fordern Unabhängigkeit) píše: „Tiso, prezident separatistického štátu pod záštitou Hitlera, duchovný, po vojne popravený ako vojnový zločinec. Klerikálne kruhy vedú v Ríme proces za blahorečenie pre Tisu, ktorého režim okrem iného vydal 70 000 Židov nacistickému Nemecku bez toho, aby bolo Slovensko obsadené.“

Johannes Völckers, Aufbau, 12. apríl 1991: Osteuropa auf dem Weg zur „neuen Ordnung“. Demonstrationen und der Antisemitismus sind dabei Begleiter (Východná Európa na ceste k „novému poriadku“. Demonstrácie a antisemitizmus sú pritom spoločníci). Tu sa rok 1991 dáva do súvislosti s rokom 1939: „A to, čo sa robí v tieto dni v Bratislave, nemožno pochopiť racionálne: 14. marca, keď Jozef Tiso pred 52 rokmi vyhlásil nezávislé Slovensko z Hitlerovej milosti, za čo bol v roku 1947 popravený ako vojnový zločinec, išli desaťtisíce do ulíc a demonštrovali, odvolávajú sa na tento ideál chciac túto minulosť pretransformovať do súčasnosti. Skandovali „preč od Prahy“ a „Židia von“. Tisovo dedičstvo ožilo ... Nábožensky zafarbený antisemitizmus, rasizmus voči cigánom, šovinistická nenávisť voči Maďarom – všetko nahromadené komplexu menejcennosti (t.j. Slovákov), uvoľnené klerikálnym fašizmom oných rokov, účinkujúcich až do dnešných dní.“

„Expertom“ na slovenskú problematiku bol aj Rudolf Ströbinger. Pod pseudonymom Ulrich Glauber píše v denníku Kölner Stadt-Anzeiger, 8/9 jún 1991: Antijüdische Kampagne unter dem Doppelkreuz. Slowakische Separatisten kämpfen mit aller Macht für eine Trennung von der CSFR

(Protižidovská kampaň pod dvojím krížom. Slováci separatisti bojujú z celej sily za oddelenie od ČSFR). Autor sa tu venuje hlavne Fedorovi Gálovi, vraj politickému utečencovi, ktorý odišiel na niekoľkomesačný študijný pobyt do Londýna, a ešte sa nerozhodol, či sa vráti späť na Slovensko. Liberál utiekol vraj pred antisemitickými urážkami, ktorými bol on a jeho rodina celé mesiace terorizovaný.

Podobne Zeitschrift Osteuropa (Časopis Východná Európa) v čísle 8/1991 informuje o Varovnom Memorande¹³ Českej asociácie bojovníkov za slobodu v Prahe, v ktorom sa dávajú snahy Slovákov o suverenitu po rozpade komunizmu na jednu rovňu s rokom 1939. Podľa tohto Memoranda rozpad Československa a vyhlásenie nezávislého slovenského štátu uľahčili nacistickú okupáciu Čiech a Moravy. Slovensko sa postavilo na stranu fašistického Nemecka a jeho spojencov. „Preto sa obávame“, uvádza sa v Memorande, „lebo sa opäť objavujú isté tendencie glorifikovať bývalý samostatný Slovenský štát a niektorých jeho zástupcov.“

„Skvostom“ je aj článok od Hansjörga Stehleho v denníku Die Zeit, 19. september 1991: Ein Nationalstaat von Hitlers Gnaden. Der Preis für eine unabhängige Slowakei: 60 000 tote Juden – Die politische Karriere des Monsignore Jozef Tiso (Národný štát z Hitlerovej milosti. Cena za nezávislé Slovensko: 60 000 mŕtvych Židov – politická kariéra monsignora Jozefa Tisu). Obsah článku zodpovedá nadpisu: V roku 1939 doprial Tiso svojmu národu po prvýkrát národný štát, ktorý trval šesť rokov – štát z Hitlerovej milosti. Zaplatilo zaň takmer 60 000 slovenských Židov svojím životom. Boli vyslaní na smrť ešte skôr, než to žiadala nemecká „ochranná moc“. V ďalšom mieša roky 1939 – 1945 s prítomnosťou, t.j. rokom 1991, keď článok vyšiel. Na Slovensku vetri aj akýchsi „klerikálnych fašistov“, ktorí vraj môžu znova hovoriť o sioni-

stických sprisahaniach. Článok dekoruje veľký obrázok s Tisom a pod ním text: „Predtým si pochutnal na pol kile šunky: Slovenský vodca Jozef Tiso na ceste k Hitlerovi“.

V podobnom duchu odznela na rozhlasovej stanici Südwestfunk (SWF) 21. novembra 1991 relácia „Dejisko Európa“ (Schauplatz Europa).

Hans-Jörg Schmidt v denníku Kölner-Anzeiger z 26. augusta 1993 napísal článok: Ein Bischof sorgt für Empörung in Prag (Biskup sa postaral o rozhorčenie v Prahe). Schmidt z Prahy komentuje: „Tiso vyňal 14. marca 1939 Slovensko zo štátneho zväzku s Čechmi a dal ho pod ochranu Hitlerovho Nemecka. Na druhý deň obsadili nacisti Čechy a Moravu. V jednom telegramu uistil Tiso Hitlera, že slovenský národ ho nikdy nesklame. Po tomto sľube nasle-

DARINA VERGESOVÁ

Obraz prvej SR a Dr. Jozefa Tisu v Nemecku po roku 1989

dovali nespočetné zločiny klerikálneho fašistu Tisu. Okrem iného sa podieľal so svojou armádou na vojenskom prepade Sovietskeho zväzu. Na Slovensku zaviedol Tiso diktatúru jednej strany a vyňal obyvateľov českého pôvodu. Obzvlášť povestný bol Tisov antisemitizmus. Židov, ktorých oficiálne nazýval „škodcami“, obvinil, že oddávajú utláčali a hospodársky využívali slovenský národ. V roku 1942 nechal Tiso viac ako 60 000 Židov deportovať do nemeckých koncentračných táborov. Za každého z nich platil 50¹⁴ ríšskych mariek. Iba niekoľko stoviek Židov mohlo uniknúť plynovým komorám.“

Podobné čítanie je v mesačníku Der Spiegel zo 6. septembra 1993: Verlorene Ahnen. Der Klerikalfaschist Tiso, Präsident des ersten slowakischen Staats, soll rehabilitiert werden. (Stratení predkovia. Klerikálny fašista Tiso, prezident prvého Slovenského štátu má byť rehabilitovaný). Ako už sám názov hovorí, v článku ide o rehabilitáciu Jozefa Tisu. Aby si čitateľ mohol urobiť úsudok, v akom duchu je článok písaný, preložím z neho niekoľko viet: „Po Hitlerových pokynoch na prípravu rozbitia zvyškového Česka“ vyhlásil Tiso 14. marca 1939, povzbudený Berlínom nezávislé Slovensko, ktoré bolo nepretržite satelitom nacistického režimu. Tiso bol zodpovedný za to, že Hlinkova garda deportovala 52 000 slovenských Židov do nemeckých vyhladzovacích táborov, z ktorých prežilo iba 284.“

Možno spomenúť aj to, že v roku 1991 vyšla brožúrka Tschechoslowakei-wichtigste Informationen über Bevölkerung, Parlament, Regierungen und historische Entwicklung 1918 – 1990 (Československo – hlavné informácie o obyvateľstve, parlamente, vládach a historický vývoj 1918 – 1990). Vydala ju česko-slovenská tlačová kancelária v Prahe v septembri 1991. Tieto brožúrky boli vyložené aj na veľvyslanectve v Bonne a to ich zaslalo každému, kto sa chcel informovať o ČSFR. Záujem prejavili rôzne inštitúcie, napr. knižnice, záujemcovia o turistiku, školy a pod. Na strane 14 táto publikácia informovala o „fašistickej slovenskej vláde 1939 – 1945“.

Keď spomínam Prahu a publikáciu vydanú pre nemeckojazyčné obyvateľstvo, spomeniem aj Slovenské listy. Mesačník Slovákov a Čechov, ktorí chcú

o sebe vedieť (1993 – 2000). Síce s Nemeckom nemajú nič spoločné, ale svojím obsahom sú také zaujímavé, že si na tomto mieste zaslúžia patričnú pozornosť. Vydával ich Klub slovenskej kultúry v Prahe s finančnou podporou českej vlády. Vychádzať začali po rozdelení Česko-Slovenska v roku 1993. Časopisu šéfovali viacerí „Slováci“, medzi nimi aj Jozef Horal, jeden z prvých slovenských emigrantov po rozdelení republiky. Podľa neho na Slovensku vládli v tom čase „komunisti a fašisti“.¹⁵ Ďalšie slovenské osobnosti, ktoré sa rozhodli žiť a tvoriť v Českej republike a obohacovať tento „kultúrny“ mesačník, boli Fedor Gál, Ivan Hoffman, Peter Stoličný, Lubomír Feldek, Igor Wasserberger ... Zo Slovenska prispievali doň Peter Zajac, Ján Kamenistý, Karol Wolf, Lubica Trubíniová, Grigorij

„Vážení pán prezident!

Ako ombudsman Zväzu prenasledovaných Židov nacistickým režimom protestujem proti tomu, že ste včera vo Vašom inauguračnom prejave pomenovali Andreja Hlinku slovenským národným hrdinom. Strana, ktorú založil Hlinka, je zodpovedná za to, že nezávislé Slovensko, ktoré vzniklo v roku 1939, bolo de facto satelitom nacistického režimu. Na Slovensku bolo prijatých mnoho nemeckých zákonov, najmä takých, ktoré boli namierené proti Židom ... Meno Hlinka je pre tých, ktorí prežili lágre a transporty, synonymom hrôzy. Pomenovaním Hlinku slovenským národným hrdinom ste pán prezident nebrali ohľad na Židov žijúcich na Slovensku...“

Na tomto mieste je hodno pripomenúť, ako vznikol štát Izrael. Ten

opravovať. Budilo to dojem, že pred nami nie je historik, ale niekto, čo kdesi iba o tejto téme čítal. Spýtali sme sa ho, či vie o tom, že Tiso vtedy v daných podmienkach sa snažil zachrániť toľko Židov, koľko mu bolo možné. Povedal, že áno, a tak bol nútený povedať o Tisovi aj niečo pozitívne.

Slovensko bolo dovtedy zem neznáma, a tak na prednášku prišli študenti, záujemci o turistiku na Slovensku a aj akýsi podnikateľ, ktorý tam chcel investovať. Ten odišiel ako prvý, keď sme prerušili Suškovu prednášku. Na konci tejto „prednášky“ Suško zhabal honorár a odišiel kade ľahšie. Zaujímavé by bolo ale vedieť, kto ho tejto nadácii navrhol ako rečníka.

Suško sa ale v slovenských dejinách veľmi dobre vyzná. Na medzinárodnom vedeckom sympóziu v Častej-Papierničke venovanom Tisovi ešte v máji 1992 hodnotil Jozefa Tisu v úplne inom svetle, čo našlo aj pozitívnu odozvu v národne orientovanej tlači. Neskoršie sa Suško priznal historikovi Ivanovi Mrvovi, že ako odchovanec bývalého režimu mal k Tisovi rezervovaný vzťah, no tri roky zbieral jeho články, prejavy a ďalší materiál a pozorne ich čítal. Jeho názor na Tisu sa vraj diametrálne zmenil, považuje ho za hlboko sociálne citiaceho človeka, humánne založeného, veľkorysého aj voči svojim politickým odporcom.

POZNÁMKY

10/ Šimko je známy svojimi ostro protislovenskými a protimatčnými výpadmi všade, kde sa mu naskytne príležitosť. Iróniou je, že práve v národne orientovanej tlači požíva veľkú priazeň. Napr. v Slovenských národných novinách (19/2009, s. 1) bol v článku šéfredaktora predstavený ako veľký Slováč, ktorý vraj robí dobré meno Slovensku v zahraničí.

11/ Focus – nemecký spravodajský časopis vydávaný konzorciom Hubert Burda, založený v roku 1993 ako alternatíva k Der Spiegel.

12/ Nemecké židovské noviny založené v roku 1934 v New Yorku.

13/ Uverejnené v Lidových novinách 12. marca 1991.

14/ V origináli je vskutku číslica 50.

15/ Mladá Fronta (3. 7. 1996). Ten, čo aspoň trochu pozná Slovenské listy, sa počuduje, keď rozhovor s Jozefom Horalom, v tom čase podpredsedom Demokratickej aliancie Slovákov, šéfredaktorom časopisu Slovenské listy, nájde v Slovenských národných novinách (14. 3. 1995) pod veľkým nadpisom „Ochraňujú slovenské tradície“ (rubrika Slováci vo svete).

16/ Niečo ako Univerzita tretieho veku na Slovensku.

17/ Wiesenthal, známy ako lovec nacistov, držiteľ rôznych ocenení, Nobelovej ceny a mnohých čestných titulov Doctor honoris causa, osobnosť obdivovaná americkými prezidentmi a filmovými hviezdami. Keď zomrel vo veku 97 rokov, sústrastné listy prichádzali zo všetkých kontinentov a Senát USA prijal na jeho počesť vyhlásenie o štátnom smútku. Wiesenthal mal aj obchodného ducha, vo všetkom vedel vytliecť kapitál, mal sklon vymýšľať si a klamať. Nikdy sa netrápil s overovaním svojich tvrdení. Jeho správy boli neraz nepresné, niekedy aj úmyselne zahmlievane a inokedy zverejňoval aj veci, ktoré sa nikdy nestali. Napísal napr. články aj o tom, ako vraj nacisti využívali mŕtvolu Židov na výrobu mydla. (Vid Tom Seger: Simon Wiesenthal, ZMAN Publishing 2011, (strany: 39, 86 – 89, 118, 127, 136, 155 – 156, 226, 258 – 259, 327, 332, 341, 354, 426, 446, 454). Na margo: Wiesenthal dostal ocenenie aj v Bratislave v marci 2000 za ochranu ľudských práv.

18/ K etnickej genocíde Palestínčanov vid' Ilam Pappé: Die ethnische Säuberung Palästinas, 2014. Pappé je izraelský historik, autor a profesor na univerzite v Exetri (hlavné mesto grófstva Devon v juhozápadnom Anglicku).

(Pokračovanie v budúcom čísle)